

IRMA KOVČO VUKADIN*

Napadi na policijske službenike: pregled aktualnih spoznaja

Sažetak

Napadi na policijske službenike predstavljaju ozbiljan problem u suvremenim demokratskim državama i percipiraju se kao posredan napad na društveni poredak. Može se reći da u svakodnevnoj percepciji viktimizirani policijski službenici spadaju u skupinu tzv. zaboravljenih žrtava. Cilj ovog rada odnosi se na pregled aktualnih podataka o napadima na policijske službenike u svijetu, bitnim obilježjima tih napada i načinima suzbijanja te pojave. Osim fenomenološke analize u nekim državama u inozemstvu i Hrvatskoj, daje se prikaz istraživanja ove pojave, s detaljnim prikazom provedenih istraživanja u Hrvatskoj. Zaključno se naglašava važnost adekvatnog tretiranja i navode područja mogućeg unapređenja u Hrvatskoj.

Ključne riječi: napadi na policijske službenike, incidencija, fenomenologija, istraživanja, rješenja.

UVOD

Nasilje je, zahvaljujući medijskim senzacionalističkim natpisima, postalo dio svakodnevice u suvremenom svijetu. Određene vrste nasilja izazivaju snažnu društvenu reakciju u smislu negodovanja i poticanja na socijalnu akciju u smislu inicijativa i donošenja strategija i politika suzbijanja određenih vrsta nasilja, dok se druge samo evidentiraju, a žrtve ostaju, najblaže rečeno, u sjeni. Jednu od grupa "zaboravljenih žrtava" predstavljaju i policijski službenici koji su nasilno viktimizirani tijekom obavljanja policijskih zadaća. Nasilna viktimizacija policijskih službenika izaziva u javnosti (kako općoj, tako i stručnoj) različite reakcije – izgleda paradoksalno da oni koji trebaju štititi građane od različitih viktimizacija sami budu viktimizirani pa nerijetko takve situacije (osim onih koje zavr-

* prof. dr. sc. Irma Kovčo Vukadin, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, pročelnica Odsjeka za kriminologiju.

šavaju teškim tjelesnim ozljedama ili smrću policijskog službenika) izazivaju različite komentare i interpretacije o vlastitoj ulozi u viktimizaciji takvih policijskih službenika. Osim toga, od policijskih službenika se očekuje da (zahvaljujući svojoj edukaciji i obuci) budu u stanju prevenirati vlastitu viktimizaciju pa se napadi na policijske službenike ponekad komentiraju kao primjer "nesposobnosti" policije (jer "kako će čuvati građane kada nisu u stanju čuvati ni sebe"). Također su prisutna razmišljanja da je nasilje sastavni dio policijskog posla za koji su policijski službenici plaćeni i da radi toga imaju i beneficirani radni staž. Nasilna viktimizacija policijskih službenika tako, na neki način nosi element "sramotne" viktimizacije. Osim toga, prilično je naglašena sekundarna viktimizacija koja je razvidna kroz percepciju viktimiziranih službenika o postupanju po viktimizaciji u okviru policijske organizacije (u kojem je fokus primarno na provjeri legalnosti i ispravnosti postupanja policijskog službenika, odnosno utvrđivanju stupnja doprinosa vlastitoj viktimizaciji, a marginalno na pružanju skrbi viktimiziranom službeniku).

Naravno, neadekvatno prepoznavanje određenog problema i njegovo netretiranje može doprinijeti generiranju novih problema (nasilnog ponašanja viktimiziranog policijskog službenika, alkoholizma kao modela suočavanja s traumom viktimizacije, ogorčenosti na sustav radi nepružanja odgovarajuće zaštite, depresije, PTSP-a, neprofesionalnosti u postupanju, obiteljskog nasilja, suicida i sl.).

Napadi na policijske službenike,¹ u kompletnoj lepezi pravnih kvalifikacija, predstavljaju temu koja zaslužuje stručni i znanstveni interes u kontekstu često spominjane profesionalizacije i demokratizacije policije u hrvatskom društvu.

Cilj ovog rada je prikaz aktualnih spoznaja o fenomenologiji, incidenciji i značajnim korelatima napada na policijske službenike, s posebnim osvrtom na situaciju u Hrvatskoj.

1. OPSEG I STRUKTURA NASILNE VIKTIMIZACIJE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA

1.1. Svijet

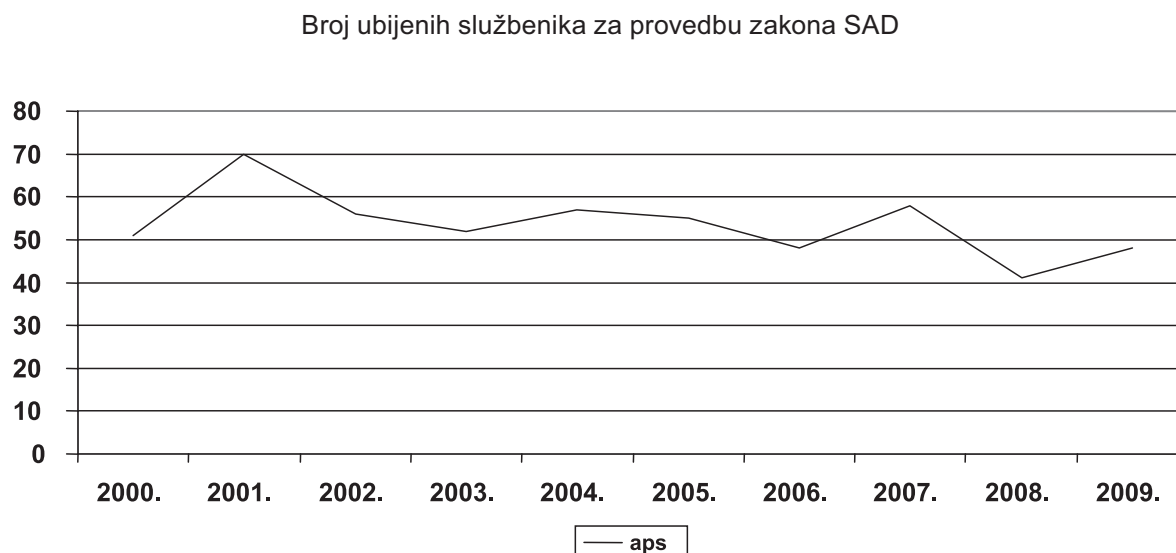
1.1.1. Sjedinjene Američke Države

Američki podaci o napadima na policijske službenike, tj. službenike za provedbu zakona (s obzirom na različite vrste takvih službenika u Americi) su dostupni u FBI-jevoj publikaciji LEOKA (*Law Enforcement Killed and Assaulted*), (FBI, 2010). Radi se o godišnjoj publikaciji koja sadrži podatke o službenicima koji su usmrćeni (ubojstvo ili nesretan slučaj) ili napadnuti tijekom provođenja svojih zadaća, a koje FBI prikuplja preko *Uniform Crime Reporting* (UCR) programa. Prije prikaza stanja i strukture nasilne viktimizacije policijskih službenika u SAD-u, potrebno je imati na umu neke metodološke osobitosti: podaci se odnose na policijske službenike, a ne na napade (u jednom napadu

¹ Termin "napadi na policijske službenike" u ovom radu predstavlja različite oblike napada koji se u Kaznenom zakonu kvalificiraju kao različita kaznena djela, primjerice – ubojstvo službene osobe, napad na službenu osobu, sprječavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti, sudjelovanje u grupi koja sprječava ili napada službenu osobu; odnosno sva ona ponašanja koja su realizirana prema policijskom službeniku, a sadrže element nasilja.

može biti napadnuto više policijskih službenika); radi se o ovlaštenim službenicima za provedbu zakona na razini sveučilišta, grada, regije, države, indijanskih područja (*tribal law enforcement*); "osobno oružje" (*personal weapon*) podrazumijeva bilo koji dio tijela kojim se služi kao oružjem, tj. sredstvom napada (ruka, šaka ili noga); različite policijske agencije koriste različitu metodologiju za prikupljanje i izvještavanje o ubojstvima policijskih službenika i tjelesnim napadima na policijske službenike pa se zato podaci navode u različitim bazama podataka, a podaci nisu uvijek komparabilni.

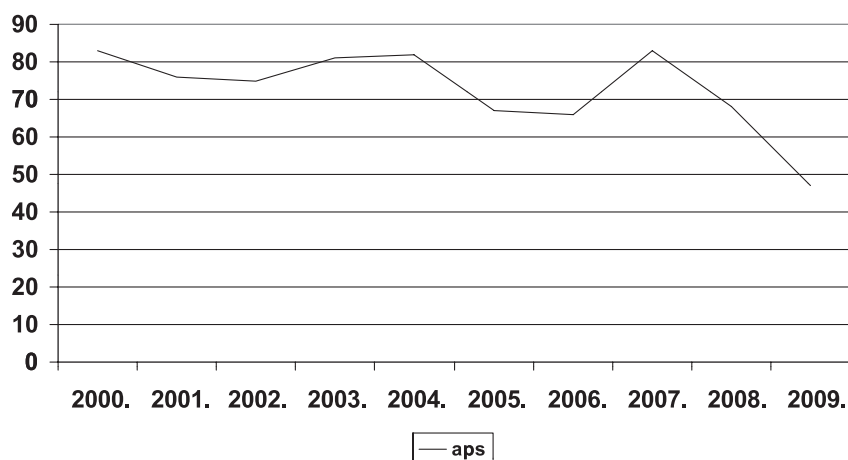
U grafikonu 1 je dan podatak o broju ubijenih službenika za provedbu zakona u SAD-u u razdoblju od 2000. do 2009. godine. Vidljivo je da se godišnji broj ubijenih službenika u analiziranom razdoblju kretao od 41 do 70, a u cijelom razdoblju se bilježi određeni pad takvih ubojstava.

Grafikon 1: Broj ubijenih službenika za provedbu zakona u SAD-u

Osim ubojstava, prati se i broj službenika koji su smrtno stradali nesretnim slučajem za vrijeme obavljanja policijskih zadaća (grafikon 2) za koji se također primjećuje trend pada. Ove situacije su u analiziranom desetogodišnjem razdoblju najčešće podrazumijevale automobilske nesreće ili nalet motornog vozila.

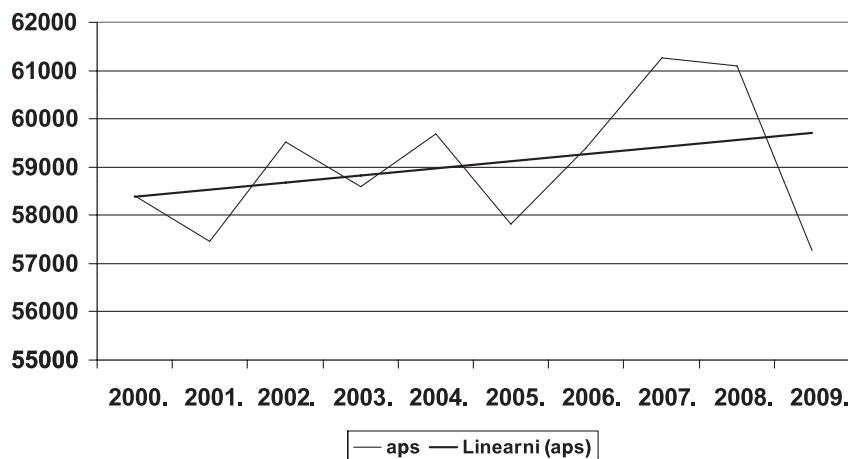
Broj slučajno smrtno stradalih službenika za provedbu zakona SAD

Grafikon 2: Broj slučajno stradalih službenika za provedbu zakona u SAD-u

Značajno su viši podaci o broju policijskih službenika koji su napadnuti (bez smrtne posljedice) – linearni trend u analiziranom razdoblju pokazuje određeni rast (grafikon 3).

Broj napadnutih službenika za provedbu zakona SAD

Grafikon 3: Broj napadnutih službenika za provedbu zakona u SAD-u

Za sve tri vrste podataka navode se određeni podaci koji govore o unutarnjoj strukturi takvih događaja. Najopsežniji su, dakako, podaci o ubojstvima policijskih službenika.

1.1.1.1. Struktura ubojstava

Prema ukupnim podacima za razdoblje od 2000. do 2009. godine, nešto više ubojstava se dešava u poslijepodnevnim satima (58,9% se dešava u razdoblju od 12.01 do 00.00 sati). U jutarnjim satima je najzastupljenije vrijeme od 00.01 do 02.00, dok je u poslijepodnevnim satima najzastupljenije razdoblje od 20.01 do 22.00, dok je kao dan

u tjednu najzastupljeniji četvrtak, a u smislu mjeseca – kolovoz. Prosječna dob ubijenog policijskog službenika u razdoblju od 2000. do 2009. godine je 38 godina, prosječna visina 1.80 m te prosječna težina oko 90 kg, a prosječni radni staž od 10 godina. Policijske službenice su u analiziranom razdoblju bile žrtve u 4,8% slučajeva.

U smislu okolnosti ubojstva u ovom je desetogodišnjem razdoblju bila najzastupljenija situacija uhićenja (22,6%), nakon koje slijede situacije zasjede (21,4%), i prometne potjere ili zaustavljanja (18,4%) te poziva radi javnog reda i mira (14,4%) i istraga sumnjivih osoba ili okolnosti (11%). S nižim udjelom se javljaju sljedeće situacije: taktičke situacije (zabarikadirani počinitelj, uzimanje talaca, visokorizični ulasci u prostor itd. – 5,4%), postupanje, transport ili zadržavanje zatvorenika (2,4%), postupanje prema mentalno bolesnim osobama (2,2%) i istražne aktivnosti (nadzor, potraga, intervjuiranje), (1,7%). U smislu vrste oružja dominira vatreno oružje (91,4%) koje je najčešće korišteno u blizini do 1,5 m.

Osim podataka o žrtvi i okolnostima ubojstva policijskog službenika, u LEOKA statistici se navode podaci i o poznatim počiniteljima. Tako su, prema ukupnim podacima od 2000. do 2009. godine počinitelji najčešće bili u dobi od 18 do 24 godine (36,1%) te od 25 do 30 godina (18,8%), prosječne visine 1.77 m te prosječne težine oko 80 kg. Žene su bile počiniteljice u 2% slučajeva. Pod nekom vrstom sudskog nadzora je bilo 28,2% počinitelja (najčešće probacije i uvjetnog otpusta), 21,7% ih je bilo poznato u smislu korištenja opojnih droga, 16,6% su bili poznati policijskoj službi kao dileri, a 7% je bilo poznato radi mentalnih poremećaja. U vrijeme počinjenja 10,3% je bilo pod utjecajem opojnih droga, a 10,1% pod utjecajem alkohola. Većina počinitelja je već bila uhićena (81,5%), i to najčešće radi delikata nasilja ili kriminaliteta vezanog uz droge, a više od polovice (61,8%) je ranije bilo sankcionirano.

1.1.1.2. Struktura napada na policijske službenike

U metodološkim naznakama se navodi kako različite službe za provedbu zakona dostavljaju podatke koje se odnose na napade koji su rezultirali ozljedama, one u kojima je počinitelj koristio oružje koje je moglo prouzročiti ozljedu ili smrt te druge napade (koji nisu rezultirali ozljedama) ako su uključivali više od verbalnog zlostavljanja ili manje pružanje otpora uhićenju.

Napadi su se, kao i ubojstva, nešto češće dešavali u popodnevnim satima (59,5%), od 22.00 do ponoći (13,9%), a primjetno povećanje učešća bilježi se od 18 sati. U smislu okolnosti napada (podaci za 2009. godinu), najčešće se radilo o pozivu radi remećenja javnog reda i mira (32,6%), potom slijede druga uhićenja (15,4%) te postupanje, transport ili zadržavanje zatvorenika (12,7%). S nižim učešćem se pojavljuju situacije prometne potjere ili zaustavljanja (9,6%), istrage sumnjivih osoba ili okolnosti (9,6%), te postupanje prema mentalno bolesnim osobama (2%). Od ukupnog broja napada u razdoblju od 2000. do 2009. godine, 27,3% policijskih službenika je ozlijeđeno, a najviši udio ozljeda je prouzročen "osobnim oružjem". Od sredstava napada, najčešće je korišteno "osobno oružje" (80,6%), zatim drugo opasno oružje (14,2%), vatreno oružje (3,5%) i nož ili druga oruđa za rezanje (1,8%).

1.1.2. Engleska i Wales

Britansko Ministarstvo unutarnjih poslova (*Home Office Statistics*, 2008., 2009., 2010.) svake godine objavljuje podatke o napadima na policijske službenike prema podacima dostavljenim od policijskih službi i organizacija (pri tom naglašavaju kako se ne radi o službenim nacionalnim podacima). Podaci su kategorizirani s obzirom na vrstu posljedice – fatalna ozljeda (povreda sa smrtnim ishodom), teška ozljeda i manja ozljeda ili bez ozljede. Evidentiraju se svi napadi, bez obzira na posljedice i bez obzira na to je li napad realiziran u radno vrijeme te je li napad realiziran u vezi s policijskim poslom.

Iz tablice 1 je razvidno kako je broj napada na policijske službenike u promatranom razdoblju u padu, najzastupljeniji su napadi koji su rezultirali manjim ozljedama ili bez ozljeda, a najrjeđi su napadi koji su završili smrtnim ishodom za policijskog službenika.

	2005./06. ²	2006./07.	2007./08.	2008./09.	2009./10.
Ukupno	12 018	11 499	11 393	10 309	8 130
Fatalne posljedice	3	0	1	1	0
Ozbiljne povrede	423	506	502	426	381
Manja/bez povrede	11 592	10 993	10 890	9 882	7 794

Tablica 1: Broj napadnutih policijskih službenika u Engleskoj i Walesu

1.1.3. Novi Zeland

Iz policijskih statistika Novog Zelanda (*New Zealand Police Annual Report*, 2010) je u razdoblju od 1999. do 2009. godine zabilježen porast napada na policijske službenike za 32%, porast ozbiljnih napada za 114%, porast napada oružjem za 79% te porast napada vatrenim oružjem za 215%.

1.1.4. Argentina

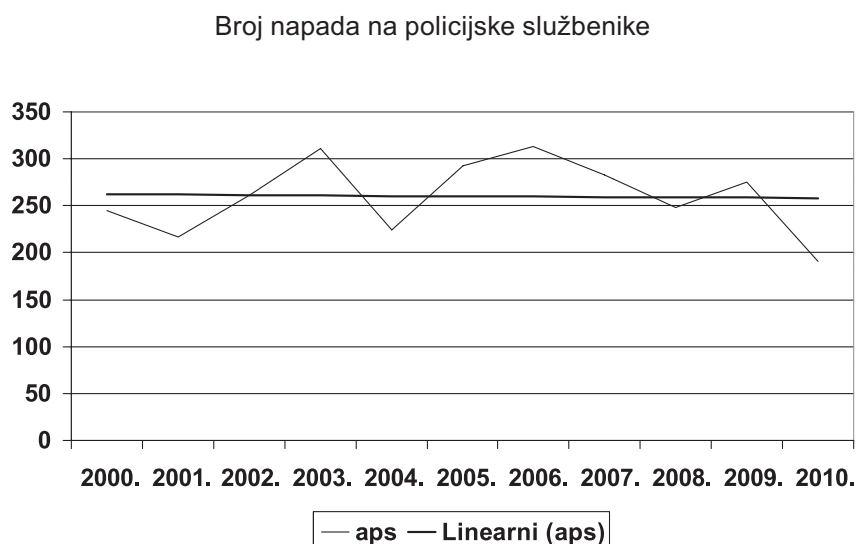
Sal (2002) navodi vrlo pesimističnu sliku o nasilju prema policijskim službenicima u Argentini – od 1996. do 2000. godine je broj ubijenih policajaca porastao za 57%, dok je broj ranjenih policijskih službenika narastao za oko 22% u istom razdoblju.

1.2. Republika Hrvatska

U ovom poglavlju se prezentiraju podaci iz službene statistike MUP-a RH – pregleda temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada za razdoblje od 2001. do 2010. godine (podaci za razdoblje od 2006. do 2010. godine dostupni na: <http://www.mup.hr/10.aspx>). Korišteni su podaci iz poglavlja Napadi na policijske službenike i uporaba sredstava prisile, a koji se odnose na sve registrirane napade, bez obzira je li radi njih podnesena kaznena prijava i u okviru koje pravne kvalifikacije (u razdoblju od 2003. do 2010. godine je prosječno u 93,7% slučajeva podnesena kaznena prijava).

² Izvješće se odnosi na financijsku godinu koja traje od 1. travnja do 3. ožujka sljedeće godine.

Prikaz broja napada na policijske službenike u razdoblju od 2000. do 2010. godine (grafikon 4) pokazuje oscilacije po pojedinim godinama, no linearni trend pokazuje da se radi o relativno stabilnom broju napada.

Grafikon 4: Broj napada na policijske službenike u Republici Hrvatskoj

U tablici 2 je dan pregled stopa napada na policijske službenike (broj napada u odnosu na 100 000 stanovnika) po policijskim upravama u analiziranom razdoblju. Razvidno je kako se stopa napada na policijske službenike kreće od 4 do 7, prosječna stopa je u analiziranom razdoblju 6. Iz izračunatih prosječnih stopa je vidljivo da se s najnižom prosječnom stopom ističu Policijska uprava sisačko-moslavačka i Policijska uprava šibensko-kninska, dok se s najvišom prosječnom stopom (više od duplo od republičkog prosjeka) ističe Policijska uprava dubrovačko-neretvanska, a nakon nje, po visini prosječne stope slijede Policijska uprava zadarska i Policijska uprava virovitičko-podravska. Naravno, ove podatke treba uzimati u obzir sa znatnim oprezom, budući su stope izračunavane prema podacima popisa stanovništva iz 2001. godine te također treba imati na umu i znatno promijenjenu situaciju (u smislu broju ljudi na određenom području) tijekom ljetne sezone. Interesantno bi bilo izračunati stopu napada u odnosu na broj policijskih službenika, no ni takva stopa ne bi pružala točne podatke s obzirom na činjenicu da u Hrvatskoj status ovlaštene službene osobe imaju osobe koje svakodnevno ne primjenjuju policijske ovlasti. Stopa napada u Policijskoj upravi zagrebačkoj je vrlo bliska republičkom prosjeku, stope napada u upravama druge kategorije se kreću do 10, u upravama treće kategorije čak do 22, dok se u upravama četvrte kategorije bilježi stopa od 27 (Policijska uprava virovitičko-podravska 2007. godine).

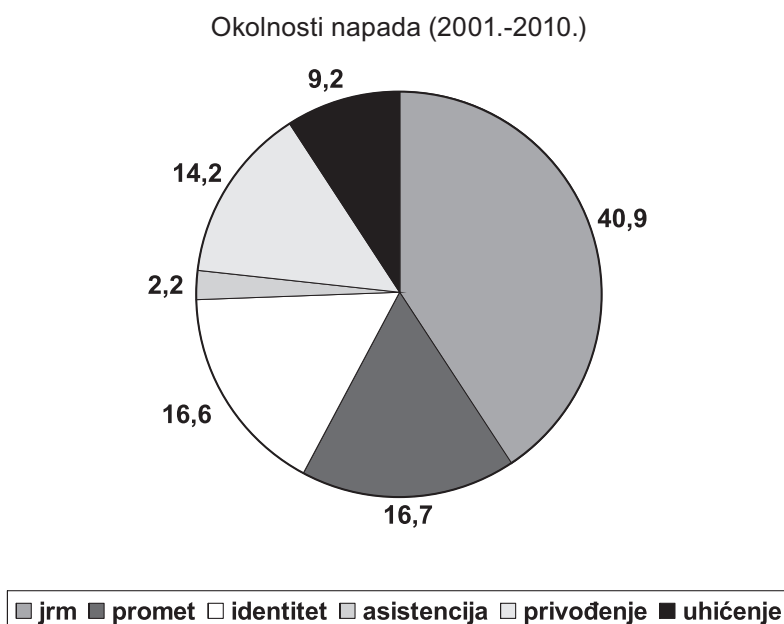
POLICIJSKE UPRAVE	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	Prosjeak
Σ RH	6	5	6	7	5	7	7	6	6	6	4	6
ZG	7	3	5	7	6	8	8	7	6	7	4	6
ST	8	9	10	8	4	10	8	6	6	5	3	7
RI	4	2	4	7	6	4	6	10	6	8	4	5
OS	5	9	5	9	7	7	8	6	7	6	4	7
PU	1	5	7	9	4	4	1	3	6	5	7	5
DU	17	17	22	14	8	15	12	12	15	12	9	14
KA	5	7	4	2	1	1	0	2	0	5	2	3
SK	4	2	5	3	2	2	3	1	2	2	2	2
ŠI	2	0	1	0	1	0	1	4	3	3	3	2
VU	3	3	8	6	7	5	12	8	7	9	8	7
ZD	11	6	9	20	11	17	9	6	4	9	5	10
BJ	7	2	4	5	1	6	5	8	1	3	2	4
SB	7	2	4	5	1	6	5	8	1	3	2	4
KC	6	5	2	6	1	2	6	7	6	3	5	4
ZL*	1	3	7	4	8	8	13	3	10	6	3	6
GS	2	6	2	2	0	9	6	0	2	0	2	3
ČK	2	4	4	3	2	1	5	2	2	3	3	3
PŽ	2	0	3	3	3	3	1	1	6	5	5	3
VR	5	6	6	3	6	4	6	5	3	3	6	5
VT	2	6	9	4	5	13	14	27	12	15	6	10

* ZL– PU krapinsko-zagorska sa sjedištem u Zlataru

Tablica 2: Stopa napada na policijske službenike u Republici Hrvatskoj po policijskim upravama

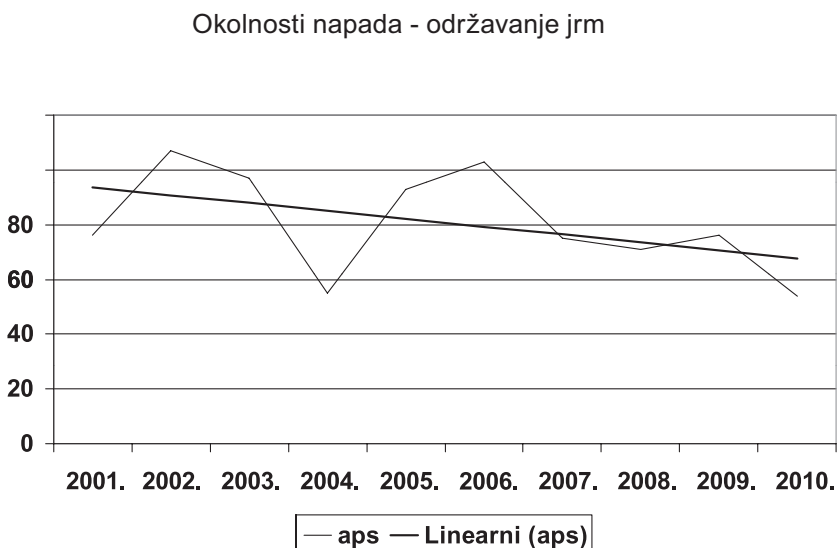
1.2.1. Okolnosti napada

U sljedećih nekoliko grafikona je napravljen prikaz okolnosti u kojima je realiziran napad na policijskog službenika. Tako su u grafikonu 5 prikazani podaci o udjelu pojedine okolnosti u ukupnom broju napada na policijske službenike u razdoblju od 2001. do 2010. godine iz kojeg je razvidno kako su napadi u ovom razdoblju bili najučestaliji u nekoj od situacija održavanja javnog reda i mira (40,9%), a potom s bliskim učešćem slijede utvrđivanje identiteta (16,6%), privođenje (14,2%) te uhićenje (9,2%). S najnižim učešćem se pojavljuju situacije pružanja asistencija (2,2%). Ovakvi podaci upućuju na nužnost temeljitije analize ovakvih situacija i, naravno, korekciju obuke u tom smislu.

Grafikon 5: Okolnosti napada na policijske službenike: ukupni podaci za razdoblje od 2001. do 2010. godine

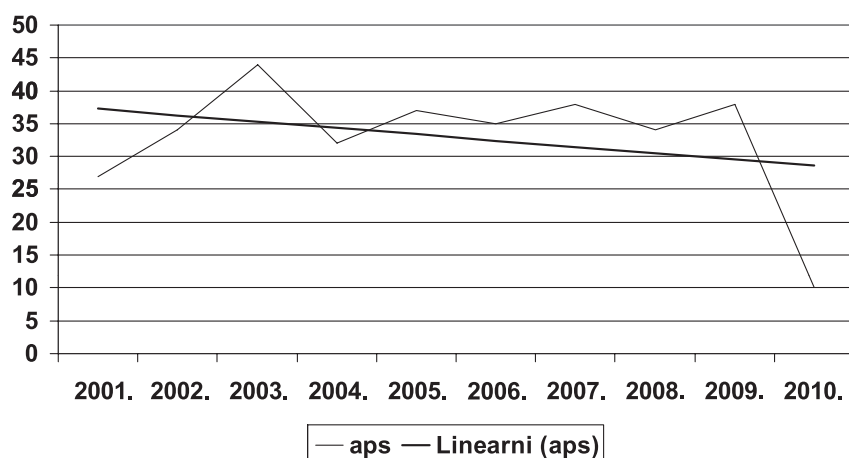
Napadi na policijske službenike u situacijama održavanja javnog reda i mira u analiziranom razdoblju bilježe određeni pad (grafikon 6).

Grafikon 6: Okolnosti napada na policijske službenike: održavanje javnog reda i mira

Napadi tijekom kontrole prometa su na drugome mjestu u smislu visine incidencije (prosječno 16,7% u desetogodišnjem razdoblju). Bez obzira na određene oscilacije, vidljiv je trend pada ovakvih vrsta napada (grafikon 7).

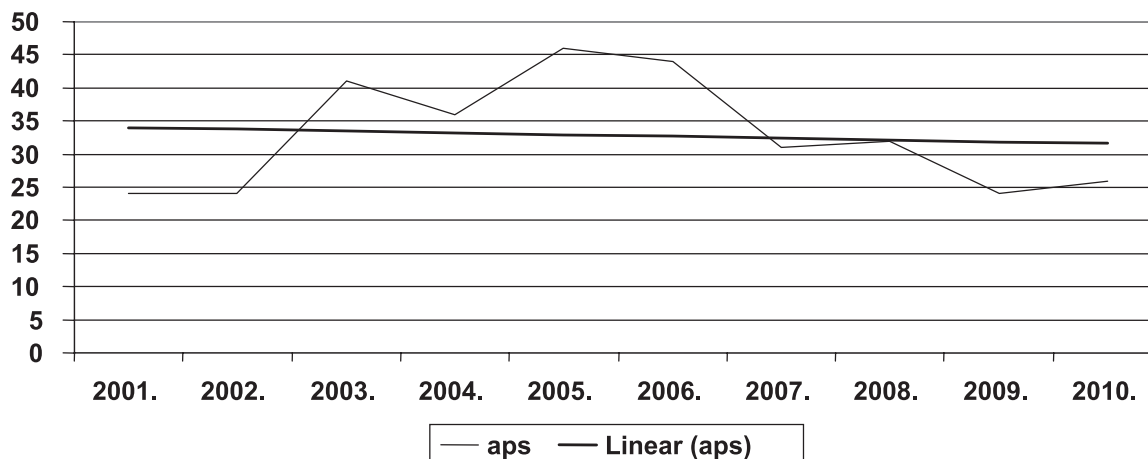
Okolnosti napada - kontrola prometa

Grafikon 7: Okolnosti napada na policijske službenike: kontrola prometa

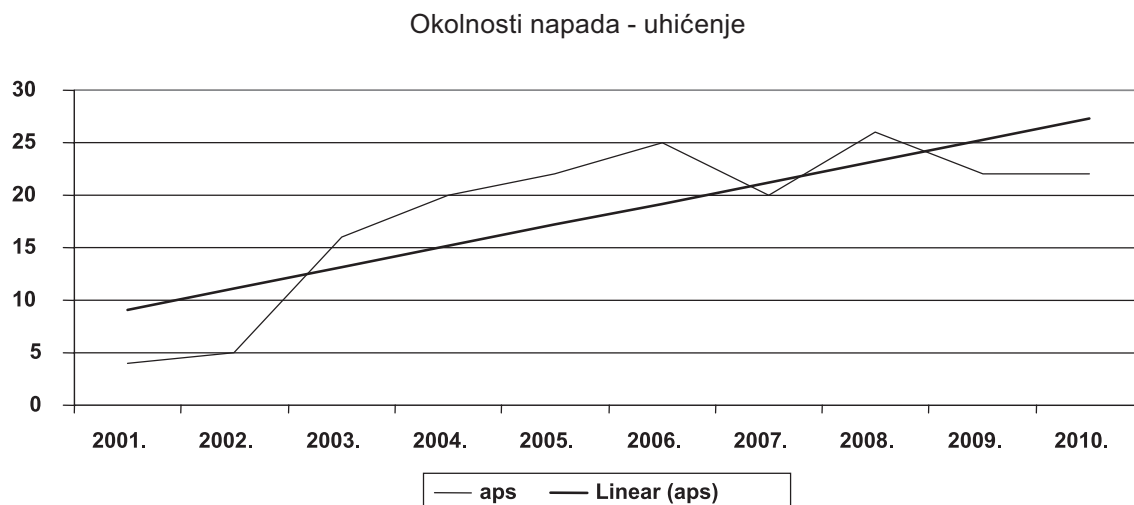
S bliskim učešćem (16,6%) se napadi na policijske službenike realiziraju tijekom provjere identiteta. Podaci iz grafikona 8 pokazuju najviše vrijednosti u 2003., 2005., i 2006. godini, premda linearni trend pokazuje blagi pad u analiziranom razdoblju.

Okolnosti napada - provjera identiteta

Grafikon 8: Okolnosti napada na policijske službenike: provjera identiteta

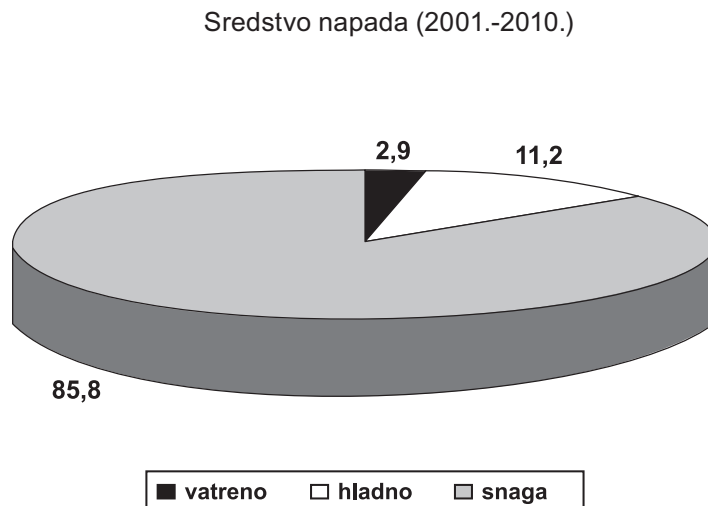
Uhićenje je okolnost koja je u desetogodišnjem razdoblju predstavljala 9,2% napada na policijske službenike. Podaci iz grafikona 9 pružaju prilično zabrinjavajuću sliku jer svjedoče o značajnom porastu napada na policijske službenike tijekom provođenja uhićenja. Ovakvi podaci nameću potrebu evaluacije postojeće prakse uhićenja.

Grafikon 9: Okolnosti napada na policijske službenike: uhićenje

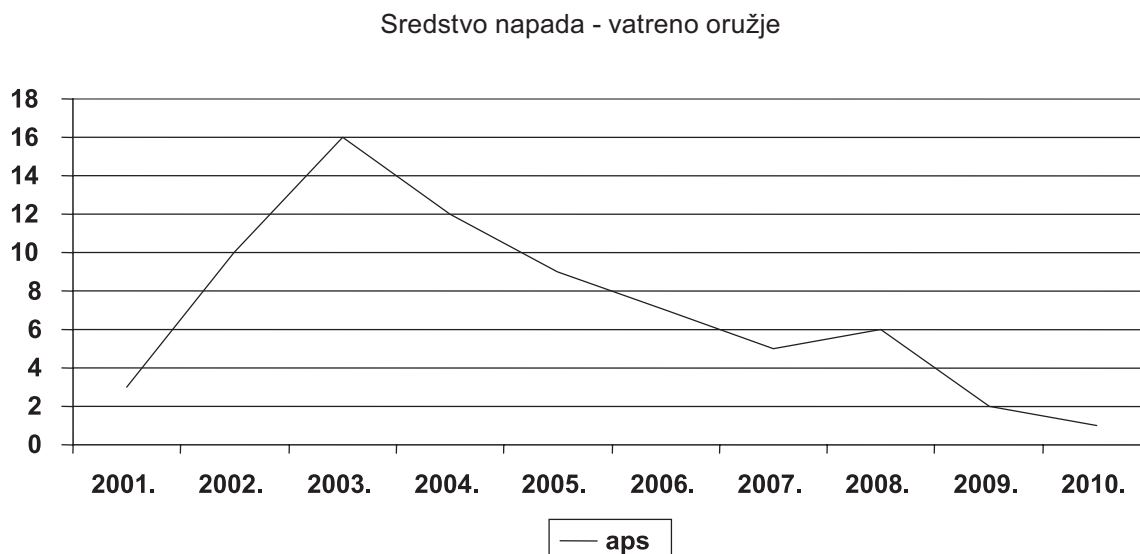
1.2.2. Sredstvo počinjenja

U smislu sredstva počinjenja, u razdoblju od 2001. do 2010. godine je najzastupljenija fizička snaga (85,8%), (grafikon 10).

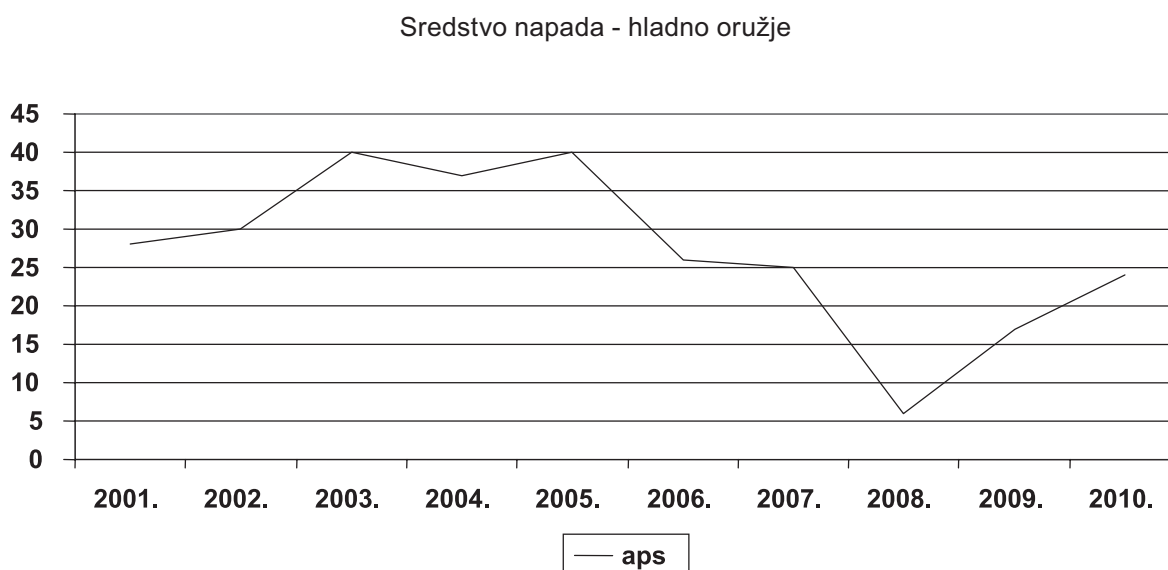
Grafikon 10: Sredstvo napada na policijske službenike: ukupni podaci za razdoblje od 2001. do 2010. godine

Vatreno oružje (grafikon 11) bilježi priličan porast tijekom 2002. i 2003. godine, nakon čega slijedi konstantan pad.

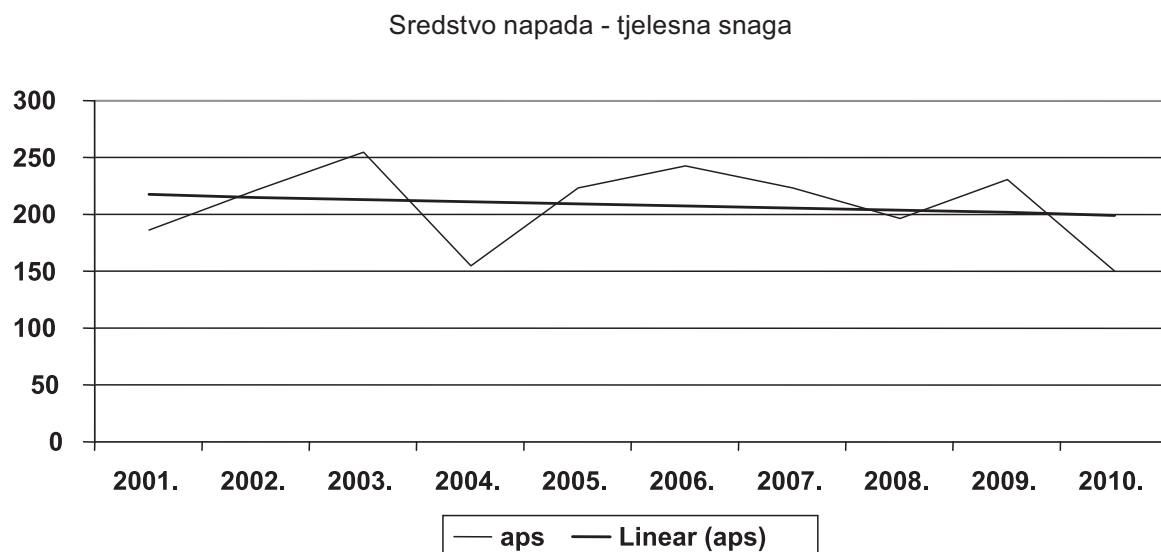
Grafikon 11: Sredstvo napada na policijske službenike: vatreno oružje

U promatranom razdoblju je vidljiv pad hladnog oružja kao sredstva napada na policijske službenike od 2005. godine, a od 2008. godine se opet bilježi porast (grafikon 12).

Grafikon 12: Sredstvo napada na policijske službenike: hladno oružje

Napadi na policijske službenike koji su realizirani vlastitom fizičkom snagom pokazuju određene oscilacije u analiziranom razdoblju, dok linearni trend pokazuje blagi pad ovakvih napada (grafikon 13).

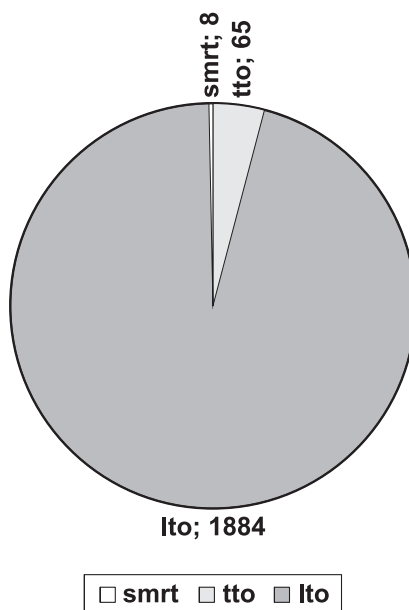

Grafikon 13: Sredstvo napada na policijske službenike: tjelesna snaga

1.2.3. Posljedice za policijskog službenika

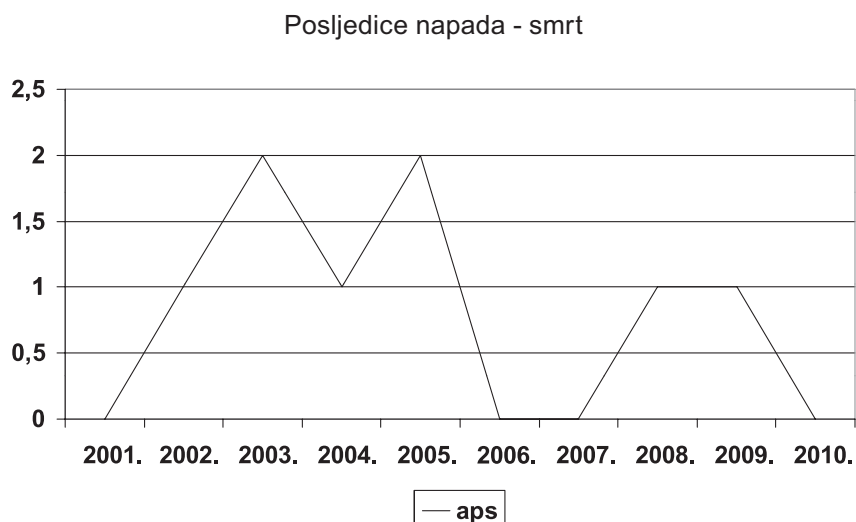
U smislu posljedica za policijskog službenika (grafikon 14), ukupni podaci za razdoblje od 2001. do 2010. godine pokazuju kako se dominantno radi o lakim tjelesnim ozljedama, sa znatno manjim brojem se pojavljuju teške tjelesne ozljede, a smrt, na sreću, s najmanjim brojem slučajeva.

Posljedice napada (2001.-2010.)

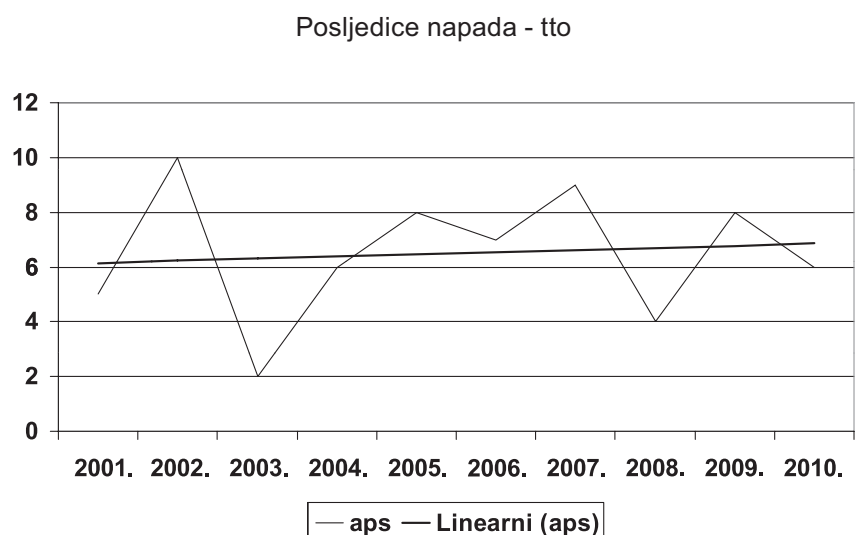
Grafikon 14: Posljedice za policijske službenike: ukupni podaci za razdoblje od 2001. do 2010. godine

U sljedećih nekoliko grafikona pratimo pojedine posljedice u analiziranom razdoblju. Iz grafikona 15 je razvidno kako su 2003. i 2005. godine napadi na policijske službenike imali smrtni ishod u dva slučaja, dok se u 2002., 2004., 2008. i 2009. o takvom ishodu radilo u jednom slučaju.

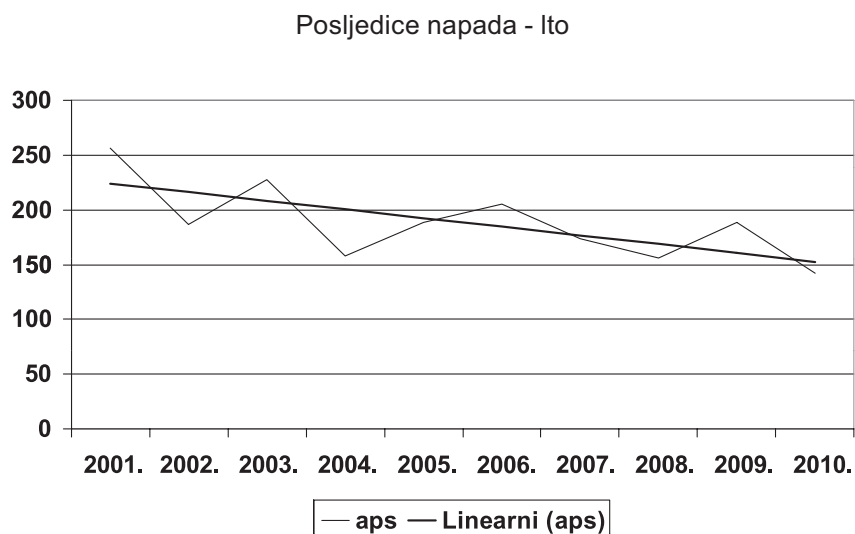
Grafikon 15: Posljedice za policijske službenike: smrt

U grafikonu 16 su prikazani podaci o broju teških tjelesnih ozljeda koje su doživjeli napadnuti policijski službenici. Premda podaci osciliraju po godinama, linearni trend pokazuje izvjesno povećanje broja teških tjelesnih ozljeda.

Grafikon 16: Posljedice za policijske službenike: teške tjelesne ozljede

Podaci o lakim tjelesnim ozljedama, za razliku od teških, pokazuju trend pada (grafikon 17).

Grafikon 17: Posljedice za policijske službenike: lake tjelesne ozljede

Zaključno bi se u ovom dijelu moglo reći da prema dostupnim podacima iz različitih zemalja postoji i različita slika trendova napada na policijske službenike. No, u smislu komparacije i donošenja određenih zaključaka valja biti iznimno oprezan jer publicirani podaci obuhvaćaju različite vrste podataka pa bi bilo potrebno izjednačiti podatke s obzirom na određeni broj kriterija: jesu li kao napadi okvalificirana samo ponašanja koja predstavljaju kaznena djela, što znači ovlaštena službena osoba (*sworn police officer*) – radi li se samo o onim policijskim službenicima koji na svakodnevnoj osnovi provode policijske ovlasti, ili su, kao u Hrvatskoj, ovlaštene službene osobe i one koje ne provode policijske ovlasti; kako računati stopu – u odnosu na broj stanovnika ili u odnosu na broj policijskih službenika.

2. ISTRAŽIVANJA VIKTIMIZACIJE POLICIJSKIH SLUŽBENIKA

2.1. Svijet

U časopisu Policijska praksa i istraživanja (*Police Practice and Research: An International Journal*) objavljen je niz radova na temu trendova u policijskim istraživanjima (Beckman i sur., 2005; Gibbs i sur., 2006; Telep i sur., 2008; Bartholomew i sur., 2009). Svi objavljeni radovi prate isti metodološki okvir pa se, sumirajući dobivene rezultate može steći kompletniji uvid u policijska istraživanja u određenom vremenskom razdoblju. Ovi radovi se odnose na analizu i popis radova objavljenih u bazama podataka eminentnih znanstvenih publikacija iz područja kaznenog pravosuđa (*criminal justice*). Odabrani su oni radovi koji se odnose na policiju, a kodirani su kao: 1. policijski časopis, 2. časopis iz područja kaznenog pravosuđa, 3. časopis izvan područja kaznenog pravosuđa, 4. vladina publikacija i 5. knjiga. Za razvrstavanje radova je korištena sljedeća tipologija:

1. teoretsko istraživanje: generalne diskusije o određenim pitanjima ili teorije o policijskom radu, nije provedena nikakva analiza

2. deskriptivna istraživanja: opisivanje implementacije ili procesa, obično narativne prirode; može uključivati ocjene učinkovitosti, no nema provedenog primarnog istraživanja
3. pregledna istraživanja (*survey research*): pregled ili analiza sekundarnih podataka koja ne evaluira specifičnu politiku, program ili taktiku, već procjenjuje korelate ili tipologije
4. istraživanja s rezultatom (*outcome research*): empirijska analiza koja donosi neku vrstu rezultata.

U tablici 3 je dan prikaz broja objavljenih radova po određenim područjima u 2002., 2003., 2005. i 2006. godini (autorici nije bio dostupan rad u kojem se daje pregled objavljenih radova u 2004. godini).

	2002.	2003.	2005.	2006.
Organizacija policije	75	80	84	114
Policija i društvo	30	13	16	38
Organizacijske promjene	14	21	31	30
Trening	9	16	7	16
Zapošljavanje i zadržavanje	9	13	15	15
Militarizacija	6	3	1	2
Privatizacija	5	9	9	8
Odnosi s medijima	2	5	5	5
Stavovi i ponašanja policije	53	48	46	57
Stavovi policije	20	20	28	19
Profesionalni stres	18	12	10	24
Manjinska pitanja	15	16	8	14
Odgovornost i loše postupanje	87	72	67	73
Odgovornost	26	16	14	16
Policijsko nasilje	21	20	17	15
Diskriminacija – profiliranje	18	20	16	26
Korupcija	13	9	12	7
Kontrola ovlasti policije	9	7	8	9
Policijske strategije	212	193	211	187
Policija u zajednici	77	60	68	40
Istražne taktike	27	25	23	29
Ciljane grupe	22	24	11	19
Tehnologija i oprema	21	24	15	17
Ophodnja	15	8	20	17
Droge i alkohol	12	5	17	11
Obiteljsko nasilje	10	7	16	16
Obavještajne (intelligence-based)	9	14	13	8
Računalni kriminalitet	9	3	2	2
Terorizam	5	11	10	9
Seksualni napadi	5	2	3	2
Međunarodna/globalna pitanja	0	10	13	17
Zadovoljstvo građana	22	14	38	13
Mjerenja	15	5	10	12
Ukupno	464	412	456	456

Tablica 3: Prikaz objavljenih policijskih istraživačkih radova

Iz tablice 3 je razvidno kako nasilje prema policijskim službenicima nije analizirano kao posebno područje pa je radi utvrđivanja broja objavljenih radova za analizirane godine napravljen detaljan uvid u naslove objavljenih radova (traženi su radovi koji se u naslovu referiraju na bilo koji oblik nasilja prema policijskim službenicima).

U popisu radova objavljenih 2002. godine (Beckman i sur., 2005) nalaze se četiri rada koji analiziraju određene aspekte nasilja prema policijskim službenicima, a razvrstani su u različita područja:³

- u područje **zadovoljstvo građana** svrstan je rad naslova *Subordinacija i nasilje prema službenicima državne kontrole: testiranje političkih objašnjenja za smrtonosne napade na policiju* (Jacobs i Carmichael, 2002)
- rad s naslovom *Usporedba promjena u policijskim i općim ubojstvima: 1930.–1998.* (Kaminski i Marvell, 2002) je svrstan u područje **profesionalni stres**
- rad s naslovom *Opiranje uhićenju: prediktori osumnjičeničke neposlušnosti i uporaba sile protiv policijskog službenika* (Crawford i Burns, 2002) je svrstan u područje **patrola/ophodnja**
- rad s naslovom *Razumijevanje uporabe sile od strane i prema policiji u šest jurisdikcija, završno izvješće* (Garner i Maxwell, 2002) je svrstan u područje **policijsko nasilje**.

U popisu radova objavljenih 2003. godine (Gibbs i sur., 2006) nalazimo jedan rad na ovu specifičnu temu *Korelati zajednice u ozbiljnim napadima na policiju* (Kaminski i sur., 2003), koji je svrstan u područje **policijsko nasilje**.

U popisu objavljenih radova u 2005. i 2006. godini ne nalazimo niti jedan rad na temu nasilja prema policijskim službenicima.

2.2. Pregled provedenih istraživanja⁴

Griffiths i Mc Daniel (1993) su proveli istraživanje radi utvrđivanja prediktora napada na policijske službenike na uzorku 227 policijskih službenika iz 11 različitih odjela u jugozapadnoj Virginiji. Podaci su prikupljeni anketiranjem (poštom poslani anketni listovi koji su se sastojali od tri dijela – demografska obilježja, okolnosti napada i obilježja počinitelja i Spielbergerova skala ljutnje radi utvrđivanja ispitanikove ljutnje i agresivnog potencijala). Dob ispitanika je bila u rasponu od 21 do 67 godina (prosječna vrijednost 35 godina), duljina radnog staža u rasponu od 1 do 34 godine (prosječno 11). Srednju školu je završilo 25% ispitanika, 49% je imalo završenu dvogodišnju školu ili neku višu školu, 31% je imalo završeno više od dvije godine visokoškolskog obrazovanja ili četverogodišnje obrazovanje, a skoro 5% je imalo diplomu ili magisterij. Rezultati su sljedeći: 56% policijskih službenika nije bilo napadnuto tijekom prethodne godine, 16%

³ U području *profesionalni stres* nalazi se dosta radova na tu temu, no za potrebe ovoga rada, iz cijelog popisa radova odabrani su samo oni kojima je iz samog naslova razvidno da se bave nasiljem prema policijskim službenicima.

⁴ U ovom dijelu se daje kratki prikaz provedenih istraživanja dostupnih na on-line bazama podataka – *Academic Search Complete* (za razdoblje od 2000. do 2011. godine) i drugim dostupnim izvorima (radi važnosti su uključena i istraživanja nešto starijeg datuma). Istraživanja su prikazana prema kronološkom redu publiciranja.

je bilo napadnuto jednom, 12% je bilo napadnuto dvaput, 4% je bilo napadnuto tri puta, 4% između pet i devet puta, 2% pet puta, a 2% deset i više puta. Većina napada se desila tijekom pokušaja uhićenja (42%); 24% napada se desilo u situacijama obiteljskog nasilja, a 21% tijekom postupanja prema zatvorenima ili ispitivanja osumnjičenika. Većina napadača je bila muškog spola (87%) i pod utjecajem alkohola (72,3%). Većina napada se desila tijekom noćne smjene ili nedugo nakon ponoći (73,3%). Najčešće korišteno oružje je bilo "osobno oružje" – noge i ruke, (85,3%), vatreno oružje (4,4%), nož (4,4%) te tupi predmeti (2,9%). Najčešće su napadani policijski službenici koji su češće radili u patroli/ ophodnji. Rezultati provedenih korelacijskih analiza pokazuju negativne korelacije za dob, visinu i godine radnog staža. Autori navode kako su njihovi rezultati i očekivani, s obzirom na to da je vjerojatnije da su stariji i iskusniji policijski službenici promovirani u viša zvanja pa samim tim ne obavljaju patrolne/pozorničko-ophodne zadatke. Visina policijskog službenika također nije prediktivna za napad. No, autori navode kako visina može utjecati na reakcije u situacijama koje slične prvom napadu (u slučaju multiplih napada). Kao najznačajniji rezultat autori navode povezanost između ljutnje i agresivnosti policijskog službenika i frekventnosti napada na njih, premda zapravo podatak o smjeru uzročnosti (jesu li povišena ljutnja i agresivnost prediktori ili posljedica napada na policijske službenike) u ovom istraživanju ostaje nepoznat.

Brown (1994) je analizirao 226 napada na policijske službenike koji su se desili tijekom 1992. godine u okviru policijskih službi u Bedfordshiru, Greater Manchesteru i South Yorkshiru radi detaljnijeg razumijevanja okolnosti u kojima se događaju napadi na policijske službenike, a u svrhu razvoja preventivnih strategija te edukativnih potreba i opreme. Rezultati se mogu sažeti na sljedeći način:

- obilježja policijskog službenika: prosječna dob napadnutog policijskog službenika je bila 28 godina, a prosječna duljina radnog staža 5 godina. U 90% su bili pozornici (*constable*), u 13% slučajeva se radilo o policijskim službenicama (toliki je otprilike i njihov udio u ukupnom broju policijskih službenika). U 49% slučajeva se radilo o napadu kada je policijski službenik sam obavljao neku zadaću. Većina policijskih službenika je bila u odori u ophodnji (78%), premda je 10% bilo napadnuto dok je realiziralo kriminalističku istragu. Više nego jednom tijekom 1992. godine su napadnuta 24 policijska službenika, što znači da 11% policijskih službenika čini 20% svih napada na policijske službenike. Spol, dob i duljina radnog staža se nisu pokazali povezanim s ponovljenom viktimizacijom;
- obilježja počinitelja: prosječna dob počinitelja je bila 24 godine (u rasponu od 12 do 64), većina su bili muškarci (86%). Šezdeset i jedan posto je nezaposleno, 31% je imalo niske radne kvalifikacije, više od polovice je prethodno bilo osuđivano, 42% je bilo pod utjecajem alkohola, 6% pod utjecajem droga, 2/3 je bilo u grupi u vrijeme napada;
- okolnosti napada: većina napada se desila tijekom noći (2–6), preko polovice napada je realizirano na ulici. Napadi su se najčešće dešavali tijekom obavljanja zadaća iz područja javnog reda (22%) i rješavanja prepirki (21%), a nakon njih slijedi zaustavljanje u prometu (17%). U odnosu na vrijeme napada tijekom određene aktivnosti, napadi su se najčešće dešavali tijekom (25%) ili neposredno nakon uhićenja (24%);

- posljedice napada: 17% policijskih službenika je doživjelo značajne ozljede (frakture, ozbiljne oguljotine, porezotine ili traum), 65% je doživjelo relativno manje opasne ozljede, a u 11% slučajeva nije bilo bilješke o bilo kakvoj ozljedi.

Kaminski i Marvell (2002) su analizirali promjene u generalnim ubojstvima i ubojstvima policijskih službenika u Americi za razdoblje od 1930. do 1998. godine. Navode kako ubojstva policijskih službenika imaju svoja dva vrhunca – jedan u 20-im i drugi u 70-im godinama dvadesetog stoljeća. U daljnjoj analizi su koristili podatke nakon 1930. godine kako bi regresijom vremenskih sljedova istražili strukturalne uvjete koji kratkoročno utječu na ubojstva policijskih službenika. Našli su da su ekonomski uvjeti, zatvorska populacija i II. svjetski rat imali veći učinak na ubojstva policijskih službenika nego na generalna ubojstva, dok su ubojstva policijskih službenika bila pod manjim utjecajem demografskih promjena i epidemije *cracka*.

Garner i Maxwell (2002) su napisali završno izvješće o seriji studija koje su mjerile kontinuum uporabe sredstava prisile od strane policijskih službenika i nasilja od strane osumnjičenika radi utvrđivanja povezanosti situacije uhićenja, obilježja policijskog službenika i osumnjičenika s povećanom primjenom nasilja. Multivarijantnom obradom potvrđuju tezu o pozitivnoj povezanosti osumnjičeničkova nasilnog ponašanja s policijskom uporabom sredstava prisile.

Kaminski i sur. (2003) su istraživali mikroekološke korelate napada na policijske službenike u okviru teorije kriminalne mogućnosti na uzorku 603 teška napada na policijske službenike u Bostonu u razdoblju od 1993. do 1999. godine. Regresijskom analizom su došli do rezultata po kojima viša gustoća uhićenja na određenom području povećava mogućnost za napad na policijskog službenika; isto se odnosi i na područja u kojima je viša razina nasilnog kriminaliteta (definirana kao zbroj ubojstava, teških napada i razbojništava na određenom području) te na područja koje karakterizira viša koncentriranost nepovoljnih okolnosti (ekonomske poteškoće, obiteljski problemi, viši udio ne-hispano crnih stanovnika). Autori zaključuju kako daljnje studije na mikrorazini mogu pomoći u identificiranju obrazaca incidenata na određenim područjima što može imati svoju praktičnu primjenu u poboljšanju sigurnosti policijskih službenika.

Parsons (2004) je u okviru teme profesionalnog zdravlja i sigurnosti policijskih službenika u Kanadi, SAD-u i Europi dala prikaz istraživanja ubojstava i napada na policijske službenike prije 2000. godine, zadržavajući se uglavnom na fenomenološkim obilježjima.

Pinizzotto i sur. (2006) su analizirali 40 slučajeva od ukupno 800 napada na policijske službenike iz cijele Amerike, posjetili su mjesta događaja, pregledali sve dostupne podatke iz spisa i proveli vrlo iscrpne intervjue sa 43 počinitelja i 50 policijskih službenika kako bi dobili što realističnije podatke o napadima. Autorima je ovo treća u nizu publikacija na temu napada na policijske službenike. Tako su 1992. objavili prvu studiju Ubijeni u okviru obavljanja službene dužnosti (*Killed in the line of duty*) u kojoj su predstavili rezultate intervjua počinitelja osuđenih radi ubojstva policijskog službenika. Godine 1997. su objavili drugu studiju u kojoj su predstavili rezultate intervjua počinitelja koji su napali policijske službenike te policijskih službenika. Autori si postavljaju pitanje kako to da, usprkos suvremenoj tehnologiji i obuci, broj napada na policijske službenike ostaje konstanta te sami daju odgovor kako se odgovor vjerojatno nalazi u razumijevanju "smrtonosnog spoja" (*deadly mix*) kojeg detaljnije pojašnjavaju u prvoj publikaciji. Navode

kako se taj "spoj" sastoji od 3 komponente: 1. policijskog službenika, 2. počinitelja i 3. okolnosti koje su ih spojile. Unutar te tri komponente se dešava vrlo složena dinamika u kojoj promjene jedne komponente mogu značajno utjecati na ostale komponente, tj. promjena samo jednog aspekta samo jedne komponente može dramatično utjecati na ishod konkretne interakcije. Osim ovih triju komponenti, autori naglašavaju značaj i ulogu percepcije te navode kako su napadi često posljedica različite percepcije iste situacije (počiniteljeve i službenikove) te kako se tijekom napada dešava promjena moći u korist počinitelja što mijenja interpersonalnu dinamiku koja je ključna za opstanak.

U prva tri poglavlja studije, autori opisuju incidente (uključujući postojeće okolnosti), službenika i počinitelja, s posebnim osvrtom na verbalne i neverbalne interakcije počinitelja i službenika unutar specifičnih okolnosti te naglašavaju područja edukacije koja imaju značajnu ulogu u preživljavanju službenika. U sljedećem poglavlju analiziraju pitanja u vezi s oružjem, uključujući vrstu korištenog oružja i prethodno iskustvo s oružjem ne samo počinitelja već i policijskog službenika. Posebno naglašavaju značaj pregleda osumnjičenika koji je možda naoružan jer neprimjećivanje skrivenog oružja može rezultirati smrtnim ishodom. Također navode značaj iscrpnosti pregleda te svjesnosti o drugačijem postupanju prema osumnjičenicama. U petom poglavlju se autori bave važnošću uloge percepcije te detaljnije elaboriraju teoriju koja pojašnjava kako ljudi percipiraju svoje okruženje. Nakon toga navode primjere pogrešnih pretpostavki koje mogu rezultirati u perceptualnim pogreškama i primjere kako perceptivne diskrepance (koje uključuju dinamičke procese percepcije, memorije i prisjećanja informacija) mogu rezultirati nasilnim ishodom. U sljedećem poglavlju se bave problemom policijski potpomognutim samoubojstvom (*suicide by cop*). Sedmo poglavlje sadrži komentare počinitelja i žrtava o tome kako nedostatak obuke može utjecati na ishod napada na policijske službenike te do koje mjere određene proceduralne stvari (naputci i upute) mogu pozitivno utjecati na ishod nasilnog napada. Specijalnu pažnju autori posvećuju tjelesnoj i mentalnoj obuci. Osmo poglavlje donosi viktimološki aspekt – kako su napadnuti policijski službenici doživjeli napad. U devetom poglavlju se detaljno pojašnjava "smrtonosni spoj" (*deadly mix*), termin koji opisuje integrativni proces koji sadrži sve aspekte policijskog službenika, počinitelja i okolnosti u kojima su se našli u interakciji. Zaključno se može reći kako se radi o izuzetno vrijednoj publikaciji koja najveći praktični značaj ima u obuci policijskih službenika.

Batton i Wilson (2006) su korištenjem multivarijantne ekonometrije i tehnike analize vremenskih sljedova analizirali povijesne trendove ubojstava policijskih službenika u SAD-u od 1948. do 1998. godine i došli do rezultata po kojima: 1) stope ubojstava policijskih službenika su vrlo karakteristične za određena povijesna razdoblja (1947.–1971., 1972.–1998.) u kojima su strukturalni korelati ubojstava policijskih službenika različiti i 2) ekonomska deprivacija i teorija zastrašivanja su relevantne za razumijevanje trendova ubojstava policijskih službenika.

Rabe-Hemp i Schuck (2007) su istraživale spolne razlike u napadima na policijske službenike. Cilj istraživanja je bio utvrditi postoje li razlike u viktimizacijskim obrascima s obzirom na spol policijskog službenika, postoji li veći viktimizacijski rizik za policijske službenice u intervencijama obiteljskog nasilja te ulozi zloporabe sredstava ovisnosti u razumijevanju nasilja prema policijskim službenicama, posebice u situacijama koje uključuju obiteljski konflikt. Istraživanje je provedeno na podacima istraživanja koje je

provedeno u razdoblju 1996. i 1997. godine na temu nasilja policijskih službenika i nasilja prema policijskim službenicima (policijske službenice su činile 10% uzorka). Nasilje je definirano kao korištenje osobnog (pljuvanje, grabljenje, guranje, hrvanje) ili drugog oružja. U odnosu na teoretske prediktore viktimizacije, autorice navode kako su njihovi rezultati djelomično sukladni s nacionalnim podacima (LEOKA) – policijski službenici su u povećanom riziku od viktimizacije kada postupaju prema građaninu koji je pod utjecajem droge ili alkohola, kada postupaju noću, kada policijski službenik inicira kontakt, kada postoje svjedoci ili kada znaju da se radi o opasnoj lokaciji. Za razliku od LEOKA podataka, rezultati ovog istraživanja pokazuju kako je rizik smanjen kada je počinitelj već zadržan (*in custody*). Većina obilježja policijskog službenika (dob, rasa, tjelesna građa) nisu značajno povezana s viktimizacijom. Prema rezultatima ovog istraživanja, policijski službenici su u većem riziku od viktimizacije kada postupaju po pozivu građana, nego kada sami iniciraju kontakt. Smatra se da su policijski službenici svjesniji opasnosti situacije kada sami iniciraju kontakt pa prema tome prilagođavaju svoje ponašanje. U smislu spolnih razlika ne nalaze se značajne razlike u viktimizaciji policijskih službenika u situacijama postupanja prema građanima pa se zaključuje kako činjenica da se radi o policijskoj službenici ne povećava sama po sebi rizik od viktimizacije. Autorice se također osvrću i na tezu prema kojoj su policijske službenice bolje u deeskaliranju potencijalno nasilnih situacija od svojih muških kolega, no navode kako je u situaciji već postojećeg konflikta njihova sposobnost smanjenja nasilja vrlo ograničena. U situaciji intervencija po obiteljskom nasilju se pokazuje veći rizik od viktimizacije za policijske službenice, a povećani rizik je prisutan u istim situacijama kada je počinitelj pod utjecajem droge ili alkohola. Autorice zaključuju kako rezultati njihovog istraživanja mogu poslužiti za evaluaciju i unapređenje politike interveniranja u situacijama obiteljskog nasilja – premda policijske službenice mogu biti izuzetno korisne u razumijevanju sa žrtvama obiteljskog nasilja, one su u takvim situacijama ipak u većem riziku od muških kolega.

Kaminski (2008) je istraživao odnos strukturalnih uvjeta i okruga (*county*) u kojima se dešavaju ubojstva policijskih službenika na podacima LEOKA – FBI, korištenjem regresijske analize i došao do sljedećih rezultata: policijski službenici su u većem riziku od ubojstva u ekonomski depriviranim, manje urbaniziranim područjima, u područjima s većim udjelom crnog stanovništva, u južnim, zapadnim i srednje-zapadnim područjima. Nešto su manje konzistentni rezultati da su ubojstva policijskih službenika veća u sredinama s ne-šerifskim policijskim službama i s većom populacijom u dobi od 25 do 34 godine. Populacijska struktura (broj stanovnika i gustoća naseljenosti) su obrnuto proporcionalno povezane s ubojstvima policijskih službenika. Nije nađena potvrda povezanosti dviju tradicionalnih mjera socijalne dezorganizacije i ubojstava policijskih službenika – mobilnosti populacije i stope razvoda. Različite mjere nasilnih delikata nisu pokazale povezanost s ubojstvima policijskih službenika.

Kent (2009) je analizirala vezu između letalnog nasilja prema policijskim službenicima i nasilja i lošeg javnog reda u zajednicama u kojima rade te lokalne politike temeljem LEOKA podataka za 1980., 1990. i 2000. godinu. Korištenjem negativne binomalne regresijske analize je došla do rezultata prema kojima su rasna nejednakost u dohotku i veličina crnačkog stanovništva pozitivno povezani s ubojstvima policijskih službenika, no gradovi u kojima su Afroamerikanci gradonačelnici imaju manji broj takvih ubojstava. Policijska

ubojstva građana se također pokazuju pozitivno povezanim s ubojstvima policijskih službenika. Autorica, temeljem dobivenih rezultata, zaključuje kako ovi podaci značajno potvrđuju politička objašnjenja i otkrivaju vremenske učinke segregacije na nasilje prema predstavnicima države te zaključuje kako je segregacija značajan makrosocijalni čimbenik koji zaslužuje daljnju pažnju u istraživanjima ubojstava.

Kaminski i Stucky (2009) su provjeravali tezu rasne prijetnje koju su ponudili Jacobs i Carmichael (2002) prema kojoj se dominantna zastupljenost crnaca u skupini počinitelja ubojstava policijskih službenika objašnjava njihovim svjesnim ili nesvjesnim odgovorom na političku subordinaciju u zemlji u obliku neartikuliranog protesta ili primitivne osvete usmjerene prema službenicima represivnih službi, policijskim službenicima. Testiranjem te teze, Jacobs i Carmichael su našli da je njihova glavna varijabla – postojanje afroameričkog gradonačelnika obrnuto povezana s ubojstvima policijskih službenika. Kaminski i Stucky su napravili ograničenu re-analizu i dodatnu analizu s većim uzorkom gradova te nalaze kako značajnost varijable afroameričkog gradonačelnika može biti artefakt specifikacije modela. Nalaze, međutim, kako sudjelovanje Afroamerikanaca u gradskim vijećima može biti povezano sa smanjenjem ubojstava policije od strane Afroamerikanaca, no naglašavaju nužnost provođenja daljnjih analiza ove teme s obzirom na ograničenost ekplanacijske vrijednosti ključnih čimbenika u prethodnim istraživanjima.⁵

Tucker-Gail i sur. (2010) su analizirali usmrćenja policijskih službenika prema podacima kojima raspolaže FBI (LEOKA) za razdoblje od 1995. do 1999. godine radi utvrđivanja značaja dobi i radnog staža (N=309). Korišteni su podaci o godini usmrćenja, dobu dana, je li policijski službenik bio u odori, je li imao zaštitni prsluk, vrsta zadatka koji je obavljao i je li ubijen vlastitim oružjem. Autori navode kako rezultati njihova istraživanja otkrivaju dva značajna obrasca – prvi obrazac je raspon dobi (30–39 godina). Policijski službenici ove dobne kategorije su u svim drugim mjerenim varijablama najčešće žrtve ubojstva. Autori navode kako su ovi policijski službenici ili zaboravili što su učili na akademiji ili su toliko sigurni u svoje vještine da ih više ne vježbaju te smatraju kako je ovo važan podatak za programe kontinuiranog osposobljavanja i usavršavanja policijskih službenika. Drugi pronađeni obrazac, koji se treba sagledavati zajedno s prethodnim, jest duljina radnog staža – policijski službenici koji imaju 0–4 godine radnog staža u policiji u većem su riziku od usmrćenja od kolega s duljim policijskim stažem, izuzev situacije da budu ubijeni vlastitim oružjem. Kombinacija podatka o duljini radnog staža i dobi dovodi do razmišljanja o početku policijske karijere u nešto zrelijoj životnoj dobi. Policijski odjeli diljem SAD-a, prema navodima autora, imaju problema u broju prijavljenih kandidata radi veće atraktivnosti vojnih i sigurnosnih službi što je rezultiralo u podizanju dobnih minimuma za zapošljavanje u policiji u mnogim odjelima. Autori zaključno naglašavaju značaj dobivenih rezultata za politiku zapošljavanja i unapređenje edukacije (obuke) policijskih službenika.

Pregled objavljenih radova svjedoči o dominantnosti američkih istraživanja koja, u najvećem broju slučajeva, kao temeljne podatke za analizu uzimaju FBI-ovu bazu podataka o napadima na policijske službenike (LEOKA), dok je broj vlastito provedenih

⁵Nakon objavljivanja ovog rada je Jacobs (2010) objavio rad kao odgovor na ovaj članak pa su Kaminski i Stucky (2010) odgovorili daljnjom analizom, no s obzirom na relativnu ograničenost analiziranih teza za američko područje, ovdje se ne navode daljnji radovi.

istraživanja (u smislu konstrukcije instrumentarija i korištenja primarnih izvora podataka) znatno manji. U smislu konteksta istraživanja, dominiraju tzv. aplikativna kriminološko-kriminalistička istraživanja, dok ih se manji broj može smjestiti u politički kontekst.

2.3. Republika Hrvatska

Nasilna viktimizacija policijskih službenika nije predstavljala poseban istraživački interes u Republici Hrvatskoj, no ipak se ne može reći da je ova tema u posljednjih nekoliko desetljeća potpuno ignorirana. Najlogičniji izbor za pregled objavljenih radova na ovu temu u Hrvatskoj predstavlja Policija i sigurnost kao stručno- znanstveni časopis u kojem se objavljuju radovi iz područja policijskih i srodnih znanosti i znanstvenih disciplina. Pregledom radova objavljenih u časopisu Policija i sigurnost od njegova osnivanja, 1992.–2006. godine (Šuperina, Štrk, 2007) uočava se samo jedan rad na tu temu – nasilje u djelovanju policijskog službenika (policijski službenik – počinitelj i žrtva kaznenih djela koja se ostvaruju uporabom prisile), (Veić, 1999). U razdoblju od 2007. do 2010. godine (on-line pregled po brojevima i sadržaju: <http://www.policija.hr/main.aspx?id=12974>) je razvidno objavljivanje jednog rada na temu fizičkih napada na policijske službenike (Ribičić i Vidić, 2009). U popisu objavljenih knjiga u izdanju MUP-a RH u razdoblju od 1990. do 2010. godine se nalaze svega dva naslova koja se bave ovom temom – Sigurnost u intervenciji policije (Blažek, 1996) i Kaznenopravni položaj policijskih službenika tijela unutarnjih poslova u hrvatskom materijalnom kaznenom pravu (Šuperina, 2001). Širi pregled hrvatske literature otkriva još neke naslove na ovu temu pa je razvidno da su se napadima na policijske službenike iz različitih aspekata bavili Makra (1964), Šakić (1980), Singer (1981), Šuperina i Šimović (1997) te Singer i sur. (2002). Slijedi prikaz nekih provedenih istraživanja.

Singer (1981) je analizirao neka obilježja djela i počinitelja napada na službenu osobu na uzorku od 94 osobe koje su tijekom jedne godine zatečene na izdržavanju kazne zatvora radi kaznenog djela napada na službenu osobu i njenog sprječavanja u obavljanju službene radnje. Dobiveni rezultati ukazuju kako najveći stupanj ugroženosti od napada i pokušaja sprječavanja obavljanja službene radnje postoji kod kontrole prometa i sudionika u prometu na javnoj prometnoj površini, pogotovo izvan naseljenih mjesta i prilikom intervencije protiv izgreznika koji narušavaju javni red na urbanim područjima. U odnosu na analizirana obilježja počinitelja autor nalazi kako se najčešće radi o osobama mlađe dobi (do 30 godina starosti), 43% počinitelja ispodprosječne inteligencije, kod više od 35% počinitelja nalazi kronični alkoholizam (svega 22,3% počinitelja je u vrijeme počinjenja djela bilo trijezno) i psihopatske crte ličnosti, oko 66% počinitelja manifestira impulzivnost u ponašanju, a više od polovice ih je tijekom izdržavanja kazne zatvora dolazilo u tjelesne sukobe s ostalim osuđenima. Zbog nasilnih kaznenih djela već ranije osuđivano je 46% počinitelja, a čak oko 58% za druga djela. Djelatnici službe tretmana su za svega 1/4 osuđenika prognozirali pozitivan uspjeh rehabilitacije.

Šuperina i Šimović (1997) su dali kaznenopravnu analizu kaznenih djela – sprječavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti i napad na službenu osobu pri obavljanju poslova sigurnosti te analizu fenomenoloških obilježja tih kaznenih djela prema policijskim podacima za razdoblje od 1990. do 1996. godine. Bitni rezultati analize su sažeti u tablici 4.

	Sprječavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti	Napad na službenu osobu
Spol prijavljenih osoba	muškarci (95,6%)	muškarci (98,4%)
Dob prijavljenih osoba	21-29 (33,7%) 29-39 (27,5%)	21-29 (39,3%) 29-39 (26,9%)
Okolnosti počinjenja djela	Opomena zbog uznemiravanja, započinjanje uhićenja, preprata uhićenika, posjeti osumnjičenoj osobi, zaustavljanje tijekom obavljanja kontrole prometa.	
Zaposlenost prijavljenih osoba	43,3% zaposleno	37,3% zaposleno
Recidiv	19,3	18,7
Alkoholiziranost prijavljene osobe <i>tempore criminis</i>	25,7	34,9
Vrijeme počinjenja djela	18-05 (60%)	18-05 (66%)
Spol žrtve	98,6% muškarac	99,7% muškarac
Dob žrtve	22-30 (51,2%)	22-30 (57,4%)

Tablica 4: Neka obilježja kaznenih djela sprječavanja službene osobe u obavljanju službene dužnosti i napada na službenu osobu (za razdoblje 1990.–1996. godine)

Veić (1999) je dao pregled zakonskih normi Kaznenog zakona koji je stupio na snagu 1. siječnja 1998. godine kojima se regulira nasilje policijskih službenika i nasilje prema policijskim službenicima s poredbenim prikazom zakonskih rješenja u Austriji, Njemačkoj i Švicarskoj.

Ribičić i Vidić (2009) su napravili pregled napada na policijske službenike PU zagrebačke u kontekstu opće i specijalne tjelesne pripreme policijskih službenika.

Šuperina (2001) daje najiscrpniju analizu viktimizacije policijskih službenika u kontekstu šire teme kaznenopravnog položaja policijskih službenika u hrvatskom materijalnom kaznenom pravu. Tako je, osim iscrpne analize pravnih normi kaznenopravne zaštite policijskih službenika prema Kaznenom zakonu (kaznena djela sprječavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti, napad na službenu osobu, sudjelovanje u grupi koja sprječava ili napada službenu osobu, teško ubojstvo, pozivanje na otpor, prijetnja [počinjena prema službenoj osobi], pobuna osoba kojima je oduzeta sloboda i bijeg osobe kojoj je oduzeta sloboda), napravio detaljnu kriminološku i kazneno-političku analizu dvaju kaznenih djela – sprječavanja službene osobe u obavljanju službene dužnosti (čl. 317. KZ-a) i napada na službenu osobu (čl. 318. KZ-a), koristeći službene podatke policije i pravosuđa za razdoblje od 1990. do 1999. godine. Osim navedenog, proveo je anketu policijskih službenika (N=45) o postojanju tamne brojke u odnosu na prethodno analizirana kaznena djela te analizu sadržaja pravomoćno presuđenih predmeta na Općinskom sudu u gradu Zagrebu (N=12). Sažetak glavnih zaključaka bio bi sljedeći:

- u razdoblju od 1990. do 1999. godine je za kaznena djela iz članka 317. i 318. KZ-a primjetan porast sve do 1993., tj. 1994. godine nakon kojeg za kazneno djelo iz članka 318. KZ-a slijedi pad, a za kazneno djelo iz članka 317. KZ-a nakon 1995. godine slijedi blagi porast;

- obilježja počinitelja: dominantno se radi o muškarcima koji su najčešće u dobnoj skupini od 21 do 39 godina života; alkoholiziranost počinitelja je evidentirana u 1/4 slučajeva (čl. 317. KZ-a), tj. 1/3 slučajeva (čl. 318. KZ-a); povratništvo nije visoko (20% za čl. 317. KZ-a i 18% za čl. 318. KZ-a);
- okolnosti počinjenja djela: nema unaprijed planiranih delikata, djela se realiziraju najčešće nakon uspostavljenog kontakta, a ne tijekom samog uspostavljanja kontakta; nema prethodnog poznanstva između počinitelja i žrtve; najčešće sredstvo počinjenja je fizička snaga. Najčešće okolnosti sprječavanja i napada na policijske službenike su sljedeće: opomena radi uznemiravanja, započinjanje uhićenja ili tijekom obavljanja osobnog pregleda, tijekom ograničavanja kretanja na određenom prostoru, tijekom dovođenja uhićenika, tijekom provođenja kriminalističkog nadzora, provođenja operativne kontrole ili tijekom posjeta osumnjičenoj osobi, tijekom provođenja hitnih istražnih radnji u zatvorenom prostoru, zaustavljanja tijekom obavljanja kontrole prometa, prilikom intervencija zbog narušavanja javnog reda i mira ili asistencija, pružanja pomoći drugim državnim tijelima;
- obilježja žrtve – policijskog službenika: u polovici slučajeva (50% kod čl. 317. KZ-a i 56% kod čl. 318. KZ-a) je žrtva u dobi od 18 do 29 godina starosti;
- kažnjavanje počinitelja (razdoblje od 1992. do 1999. godine): 13,3% počinitelja sprječavanja službene osobe (čl. 317. KZ-a) je osuđeno na bezuvjetnu kaznu zatvora, a 84,4% na uvjetnu kaznu zatvora. Za kazneno djelo napada na službenu osobu (čl. 318. KZ-a) 14,8% počinitelja je kažnjeno bezuvjetnom kaznom zatvora, a 82,4% uvjetnom kaznom zatvora;
- prema provedenoj anketi policijskih službenika o tamnoj brojci kod analiziranih kaznenih djela (radi malog uzorka treba biti oprezan kod generalizacija), tamne brojke nema, no, interesantni su razlozi koje policijski službenici navode odgovarajući na pitanje iz kojih razloga policijski službenik ne bi prijavio takvu viktimizaciju pa ih donosimo u cijelosti:
 - "iz razloga stida i sramote" što mu se to moglo dogoditi, osobni ponos
 - zbog skrivanja pred kolegama da ne bi ispao nesposoban da se suoči sa složenim i zahtjevnim službenim zadacima
 - zbog "neadekvatnih ishoda" ranije pokrenutih kaznenih postupaka, jer se više pozornosti u takvim postupcima posvećuje optuženome (njegovim pravima) nego žrtvi (zbog predrasude da su policijski službenici isprovocirali napad, da su morali imati veću kontrolu, samokontrolu ili znanja u svezi s postupanjem)
 - iz razloga "gnjavaže" po sudovima u njihovo slobodno vrijeme, uz ionako veliki broj radnih sati
 - bojazan da analizom postupanja policijskog službenika rukovoditelji ne utvrde koju od grešaka u postupanju
 - prevelik broj "papirologije", a sam ishod postupka ne odgovara težini počinjenja djela (misli se na vrstu i mjeru kazne)
 - iz razloga osjećaja nezaštićenosti policijskog službenika u takvim slučajevima od njegova neposrednog rukovoditelja
 - zbog toga što bi u takvim situacijama i policijski službenik mogao doći pod stegovni postupak

- iz razloga što je napad na policijskog službenika počinila žrtva kaznenog djela koji je predmet izvida napadnutog policijskog službenika
- zbog "vaganja" potrebe da se takvo djelo prijavi, kada je policijski službenik unatoč tom napadu ispunio službeni zadatak
- zbog osvete počinitelja – prijetnje napadača – upozorenja na "srodstvo s nekima iz vrha"
- iz razloga što je napadač policijskom službeniku ostao nepoznat i što on ne može dati podatke o njegovu identitetu
- zato što su policijski službenici i sami "sudjelovali" u napadu na sebe same (isprovocirali su napad)
- nepoznavanje bića kaznenog djela
- ne želi se stvoriti animozitet između građana i policijskih službenika "u lakšim slučajevima" (Šuperina, 2001:244 i 245).

Kovčo Vukadin i Pakšić (2010), temeljem prikaza opsega i istraživanih korelata nasilne viktimizacije policijskih službenika, ukazuju na značaj osmišljavanja strategije zaštite policijskih službenika u Hrvatskoj jer kvalitetnu zaštitu policijskih službenika vide kao značajan aspekt sigurnosti policijskih službenika što predstavlja preduvjet za profesionalnije obavljanje policijskih zadaća.

Tot i Baboselac-Marić (2010) su proveli istraživanje osjećaja osobne sigurnosti na radu kod policijskih službenika na uzorku 385 policijskih službenika oba spola u sklopu sistematskog kontrolnog zdravstvenog pregleda. Cilj istraživanja je bio utvrditi zadovoljstvo osobnom sigurnošću na radu te utvrditi postojanje razlika s obzirom na spol ispitanika, razinu obrazovanja i ukupni (efektivni) radni staž. Rezultati njihova istraživanja se mogu sažeti na sljedeći način:

- 58,2% ispitanika zadovoljstvo osobnom sigurnošću na radu procjenjuje niskom i vrlo niskom 58,2% ispitanika (pri čemu su policijske službenice zadovoljnije u odnosu na svoje kolege, policijski službenici više i visoke stručne spreme su zadovoljniji od onih srednje stručne spreme, dok s obzirom na duljinu staža nisu utvrđene razlike)
- kao najčešće rizične čimbenike policijski službenici navode: nedostatak zaštitne opreme, napad vatrenim oružjem, negativno prikazivanje u medijima, zarazne bolesti i napad fizičkom silom (interesantno je da policijski službenici s manjim ukupnim stažem /5–16 godina/ napad fizičkom silom i vrijeđanje od strane građana procjenjuju opasnijim po osobnu sigurnost na radu od policijskih službenika s duljim ukupnim stažem /17–29 godina/)
- od zaštitnih čimbenika, policijski službenici sljedeće navode kao najvažnije: odgovarajuća zaštitna oprema, podrška i pomoć nadređenih, podrška i pomoć građana, podrška i pomoć suradnika i odgovarajući zakonski propisi (policijske službenice podršku i pomoć suradnika i dodatno stručno osposobljavanje procjenjuju pozitivnijim u smislu povećanja doprinosa osobnoj sigurnosti na radu od muških kolega. Policijski službenici srednje stručne spreme povećanje ovlasti za uporabu sredstva prisile procjenjuju pozitivnijim u smislu povećanja doprinosa osobnoj sigurnosti na radu od policijskih službenika više razine obrazovanja. Policijski službenici s kraćim ukupnim radnim stažem odgovarajuću zaštitnu

opremu procjenjuju pozitivnijim zaštitnim čimbenikom od kolega s duljim ukupnim radnim stažem).

3. ODGOVOR NA NASILJE PREMA POLICIJSKIM SLUŽBENICIMA

Cilj svih prethodno navedenih analiza i istraživanja je davanje odgovora na pitanje kako je moguće spriječiti napade na policijske službenike, odnosno (što se rjeđe spominje u ovom kontekstu) – kako pomoći policijskim službenicima koji su pretrpjeli tjelesni napad tijekom obavljanja službenih zadaća. Pregled literature pokazuje orijentiranost u različitim pravcima i prilično fragmentirane pristupe.

Europska konfederacija policije (EuroCOP – krovna organizacije 34 policijska sindikata iz 26 europskih država) se zalaže za cjelovitiji pristup problemu pa u svojoj rezoluciji *Zaustavimo nasilje prema policiji* traže sljedeće (EuroCOP, 2010):

1. raspravu o uzrocima nasilja u društvu
2. rad na smanjenju nasilja na svim razinama u društvu
3. poboljšanje zaštite policijskih službenika od nasilja
4. pružanje najbolje moguće zaštite kroz adekvatnu opremu i adekvatnu razinu službenika
5. usvajanje aktivnog i sistemskog odgovora na pitanja zdravlja i sigurnosti u policiji
6. uključivanje osvještavanja rizika u policijsku obuku
7. usvajanje struktura upravljanja za velike događaje radi prevencije povreda
8. prepoznavanje da je pravna zaštita, medicinska skrb i financijska kompenzacija viktimiziranim policijskim službenicima dužnost države
9. osiguranje sveobuhvatne zaštite policijskih službenika i njihovih obitelji u kaznenom pravu i brzog postupka
10. prijavljivanje i analiziranje svakog napada na policijske službenike bez obzira na posljedice.

U nekim zemljama se naglasak stavlja na poboljšanje kaznenopravne zaštite viktimiziranih policijskih službenika kroz predviđanje težih kazni za počinitelje takvih kaznenih djela (što još uvijek ne jamči njihovu potvrdu u sudskoj praksi) – primjerice, na Novom Zelandu se 2010. godine uvelo strože kažnjavanje napada na policijske i zatvorske službenike u smislu obveznog prepoznavanja takvih napada kao otegotnih okolnosti kod odmjeravanja mjere sankcije počinitelju. U nekim zemljama se napadi na policijske službenike sagledavaju u okviru šireg problema nasilja prema državnim službenicima (Krombeen, 2009).

U kontekstu traženih organizacijskih promjena u svrhu poboljšanja sigurnosti policijskih službenika navodi se sljedeće: povećanje broja policijskih službenika (Boyd, 1995), bolja zaštitna oprema za policijske službenike (zaštitni prsluci, kamere u automobilima ili kacigama – u slučaju biciklističkih i motorističkih ophodnji), bolja temeljna obuka policijskih službenika, dodatni treninzi za poboljšanje vlastite sigurnosti i reagiranje u potencijalno nasilnim situacijama, treninzi učinkovitog rješavanja konflikata, uvođenje procedura postupanja u pojedinim situacijama.

Poyner i Warne (1988, prema Brown, 1994) navode kako rješavanje problema napada na policijske službenike podrazumijeva određene stadije: 1. prepoznavanje problema, 2. dokumentiranje incidenata, 3. klasificiranje nasilnih incidenata, 4. iznalaženje preventivnih mjera, 5. osmišljavanje preventivnih strategija, 6. implementiranje mjera i 7. nadzor učinaka provedenih mjera.

O organizacijskom i društvenom odgovoru na realizirani slučaj napada na policijskog službenika se u stručnoj i znanstvenoj literaturi nalazi znatno manje navoda. Uglavnom se tema posljedica napada i nošenja policijskog službenika s tim posljedicama obrađuje u okviru šire teme stresa i profesionalnog sagorijevanja (Stephens i Long, 1999; Dick, 2000; Madonna i Kelly, 2002; Karlsson i Christianson, 2003; Rees i Smith, 2008; Sijarić-Voloder i Capin, 2008; Chopko, 2010). Relativno je malo prikaza učinkovitih modela skrbi za viktimizirane policijske službenike.

Kao vrlo učinkoviti se spominju tzv. *peer support* programi psihosocijalne pomoći. Tako je u Sloveniji 2009. godine uveden takav program (po modelu FBI i austrijskog modela) kojim se osigurava 24-satna psihološka pomoć policijskim službenicima (pružaju je psiholozi), a na razini policijskih uprava su uspostavljeni povjerenici za psihološku pomoć koju provode iskusniji policijski službenici.

U Hrvatskoj je 2003. godine uveden mobilni tim za krizne intervencije (pri Odsjeku za psihološku i zdravstvenu zaštitu Sektora za upravljanje ljudskim potencijalima MUP-a RH) radi pružanja adekvatne pomoći policijskim službenicima. Rad tima (članovi kojeg prolaze za to osmišljenu edukaciju) je zamišljen kroz individualna savjetovanja, trajnu edukaciju menadžmenta i službenika, psihološku obradu i opservaciju, preventivnu psihološku pripremu te *debriefing* nakon kriznih situacija (Kovčo Vukadin, Pakšić, 2010).

Dakle, prevencija napada (kao i odgovor na realizirani napad) na policijske službenike može se sagledavati u koncentričnim krugovima koji kreću od društva u cjelini (u smislu poboljšanja odnosa između građana i policije na način da građani percipiraju policiju kao službu kojoj je glavni cilj zaštita građana, a ne interesa vladajućih), državne politike prema takvoj pojavi (u smislu donošenja i provođenja zakonskih rješenja kojima se jamči dobra zaštita policijskih službenika i šalje jasna poruka o netoleriranju takvog ponašanja), stava i postupanja same policijske organizacije u odnosu na problem (način prijavljivanja napada, vođenje evidencija, procedura postupanja po realiziranom napadu, postojanje službi za skrb i pomoć viktimiziranom policijskom službeniku), aktivnosti policijskih sindikata u smislu inicijativa i aktivnosti radi poboljšanja sigurnosti policijskih službenika do samog policijskog službenika (u smislu prijavljivanja vlastite viktimizacije, suočavanja s posljedicama viktimizacije, traženju pomoći).

4. ZAKLJUČAK

Napadi predstavljaju jedan od brojnih zdravstvenih i sigurnosnih rizika za policijske službenike. Prepoznavanje i odgovarajuće tretiranje tih rizika je nužan preduvjet za održavanje i poboljšanje profesionalnosti policijskog službenika u suvremenom društvu. "Mudre" države to prepoznaju kroz adekvatnu politiku i zakonodavstvo te dosljednu primjenu zakonskih normi, organizacijsko praćenje i unapređenje skrbi za viktimizirane policijske službenike te kroz generalnu politiku netoleriranja bilo kojeg oblika nasilja u društvu.

Pregled aktualnih spoznaja predstavljenih u ovom radu pokazuje kako su hrvatski podaci o napadima na policijske službenike u fenomenološkom smislu uglavnom sukladni s iskustvima drugih zemalja.

Aдекватno adresiranje ovog problema u Hrvatskoj (na razini Ministarstva unutarnjih poslova) bi podrazumijevalo znanstvenu analizu fenomenologije napada na policijske službenike⁶ koja bi bila provedena na uzorku policijskih službenika i počinitelja takvih delikata, stručnu analizu i korekciju temeljne policijske obuke te osiguravanje održavanja i unapređenja vještina (u okviru dodatnog osposobljavanja i usavršavanja) kojima se mogu spriječiti takvi napadi i minimizirati negativne posljedice, razrađeni sustav dokumentiranja napada na policijske službenike, uspostavljanje jasnih postviktimizacijskih procedura u kojem bi značajno mjesto zauzimala skrb za viktimiziranog policijskog službenika te uspostavljanje nekog oblika podrške takvim službenicima na razinama policijskih uprava.

Također je potrebno praćenje sudske prakse u sankcioniranju takvih kaznenih djela te analiza postojećih zakonskih rješenja radi utvrđivanja njihove primjerenosti i sukladnosti s hrvatskim realitetom i sigurnosnim potrebama.

U smislu prevencije i suzbijanja napada na policijske službenike na razini društva u cjelini, vrijedno je navesti neke od zaključaka projekta o nasilju prema policijskim službenicima koji je provela Europska policijska konfederacija (EuroCOP, 2003):

- Nasilje nije rizik posla koji policijski službenik treba prihvatiti; to je namjerno kršenje njegova osobnog integriteta koje se ne smije tolerirati.
- Nasilje prema policijskom službeniku je više od napada na konkretnu osobu, to je napad na društvo. Ova implikacija za društvo treba biti prepoznata na odgovarajućoj javnoj i političkoj razini.
- Zaštita policijskih službenika je značajna tema pa ju ne treba tretirati smo povremeno i djelomično. U svrhu zaštite onih koji pružaju vitalnu uslugu u svakom demokratskom društvu je potreban koherentan pristup.
- Društvo treba osigurati intervencije na tri razine kako bi rad policijskih službenika bio sigurniji: prevencija nasilja, zaštita policijskih službenika na radnome mjestu i adekvatna post-incidentna podrška.

⁶Svi postojeći radovi predstavljaju analize temeljene na, uglavnom, sekundarnim podacima.

LITERATURA

1. Bartholomew, B., Gibbs, J., Mazeika, D., Ahlin, E., Joseph, P., Miller, N. (2009). *Trends in police research: a cross-sectional analysis of the 2006 literature*. Police Practice and Research, 10(4), 383.-407.
2. Batton, C., Wilson, S. (2006). *Police murders: an examination of historical trends in the killing of law enforcement officers in the United States, 1947 to 1998*. Homicide Studies, 10(2), 79.-97.
3. Beckman, K., Gibbs, J., Beatty, P., Canigiani, M. (2005). *Trends in police research: a cross-sectional analysis of the 2002 literature*. Police Practice and Research, 6(3), 295.-320.
4. Boyd, N. (1995). *Violence in the workplace in British Columbia: a preliminary investigation*. Canadian Journal of Criminology, 4(37), 491.-519.
5. Brown, B. (1994). *Assaults on police officers: an examination of the circumstances in which such incidents occur*. Police Research Group, Police Research Series: Paper Number 10. London: Home Office Police Department.
6. Chopko, B. A. (2010). *Posttraumatic distress and growth: an empirical study of police officers*. American Journal of Psychotherapy, 64(1), 55.-72.
7. Crawford, C., Burns, R. (2002). *Resisting arrest: predictors of suspect non-compliance and use of force against police officers*. Police Practice and Research: an International Journal, 3(2), 105.-117.
8. Dick, P. (2000). *The social construction of the meaning of acute stressors: a qualitative study of the personal accounts of police officers using a stress counseling service*. Work & Stress, 14(3), 226.-244.
9. EUROCOP (2010). Resolution of the EUROCOP Committee Stop Violence against Police. Krakow. http://www.eurocop.org/fileadmin/user_upload/pdf/Resolutions/10-05-10RESOLUTION_Violence_EN.pdf - 1. 10. 2010.
10. EUROCOP (2003). Violence against police officers is violence against society. Conclusion of the project on violence against police officers. http://www.eurocop.org/fileadmin/user_upload/member/brochures/Violence%20Brochure%202003.pdf - 1. 10. 2010.
11. FBI (2010). *LEOKA: Law Enforcement Officers Killed and Assaulted*. Washington DC: US Department of Justice.
12. Garner, J. H., Maxwell, C. D. (2002). *Understanding the use of force by and against the police in six jurisdictions, final report*. Washington DC: National Institute of Justice, US Department of Justice.
13. Gibbs, J. C., Beckman, K., Miggans, K., Hart, M. (2006). *rends in police research: a cross-sectional analysis of the 2003 literature*. Police Practice and Research, 7(4), 337.-361.
14. Griffiths, R. F., McDaniel, Q. P. (1993). *Predictors of police assaults*. Journal of Police and Criminal Psychology, 9(1), 5.-9.
15. Home Office Statistics (2010). *Statistics on the number of police officers assaulted on duty for 2009/10 in England and Wales*. <http://www.homeoffice.gov.uk/science-research/> - 1. 6. 2011.
16. Home Office Statistics (2009). *Statistics on the number of police officers assaulted on duty for 2009/10 in England and Wales*. <http://www.homeoffice.gov.uk/science-research> - 1. 6. 2011.

17. Home Office Statistics (2008). Statistics on the number of police officers assaulted on duty for 2009/10 in England and Wales. <http://www.homeoffice.gov.uk/science-research/> - 1. 6. 2011.
18. Jacobs, D. J. (2010). *The influence of black mayors on police officers killed: a comment on Kaminski and Stucky*. Homicide Studies, 14(2), 193.-201.
19. Jacobs, D. J., Carmichael, T. (2002). *Subordination and violence against state control agents: testing political explanations for lethal assaults against the police*. Social Forces, 80, 1223.-1251.
20. Kaminski, R. J. (2008). *Assessing the county-level structural covariates of police homicied*. Homicide Studies, 12(4), 350.-380.
21. Kaminski, R. J., Jefferis, E., Gu, J. (2003). *Community correlates of serious assaults on police*. Police Quarterly, 6(2), 119.-149.
22. Kaminski, R. J., Marvell, T. B. (2002). *A comparison of changes in police and general homicides: 1930-1998*. Criminology, 40(1), 171.-191.
23. Kaminski, R., Stucky, T. D. (2010). *Further test of the influence of black mayors on murders of police: a response to Jacobs*. Homicid Studies, 14(2), 202.-212.
24. Kaminski, R., Stucky, T. D. (2009). *Reassessing political explanations for murder of police*. Homicide Studies, 13(1), 3.-20.
25. Karlsson, I., Christianson, S. (2003). *The phenomenology of traumatic experiences in police work*. Policing, 26(3), 419.-438.
26. Kent, S. L. (2009). *Killings of police in U.S. cities since 1980: an examination of environmental and political explanations*. Homicide Studies, 14(1), 3.-23.
27. Kovčo Vukadin, I., Pakšić, I. (2010). *Nasilna viktimizacije policijskih službenika*. Prezentacija održana na III. znanstveno stručnom skupu posvećenom pitanjima nasilja: "Psihosocijalni aspekti nasilja u suvremenom društvu – izazov obitelji, školi i zajednici", Osijek, 25.–27. studenog 2010. godine, u organizaciji Studija psihologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku i Društva psihologa Osijek.
28. Krombeen, S. (2009). *Aggression and violence require a standard*. Neobjavljena prezentacija.
29. Madonna, J. M., Kelly, R. E. (2002). *Treating police stress: the work and the words of peer counselors*. Springfield, IL: Charles C. Thomas.
30. Makra, A. (1964). *Sprečavanje službene osobe u vršenju službene radnje*. Zagreb: Ured za kriminološka ispitivanja, RSUP SRH.
31. – 41. MUP RH (2001.–2011.). *Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2000.–2010*. Zagreb: MUP RH.
42. New Zealand Police (2010). 2009/10 Annual Report. <http://www.police.govt.nz/sites/default/files/2010-annual-report.pdf> - 30. 1. 2011.
43. Parsons, J. R. L. (2004). *Occupational health and safety issues of police officers in Canada, the United States and Europe: a review essay*. <http://www.safetynet.mun.ca/pdfs/Occupational%20H&S.pdf> – 1. 6. 2011.
44. Pinizzotto, A. J., Davis, E. F., Miller III, C. E. (2006). *Violent encounters: felonious assaults on America's law enforcement officers*. Washington DC: U.S. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation.
45. Rabe-Hemp, C. E., Schuck, A. M. (2007). *Violence against police officers: are female officers at greater risk?* Police Quarterly, 10(4), 411.-428.

46. Rees, B., Smith, J. (2008). *Breaking the silence: the traumatic circle of policing*. International Journal of Police Science and Management, 10(3), 267.-279.
47. Ribičić, G., Vidić, P. (2009). *Fizički napadi na policijske službenike*. Policija i sigurnost, 18(2), 202.-212.
48. Sal, S. (2002). *Serious Problem: When the Police Become the Victim of Criminals*. In: M. Pagon (ed.). Policing in Central and Eastern Europe: Deviance, Violence, and Victimization. College of Police and Security Studies, Ljubljana, Slovenia.
49. Sijarić-Voloder, S., Capin, Dž. (2008). *Application of cognitive behavior therapeutic techniques for prevention of psychological disorders in police officers*. HealthMED, 2(4), 288.-292.
50. Singer, M. (1981). *Kriminološki i kriminalno-politički aspekt sprečavanja ili napada na službenu osobu u vršenju službene radnje u obavljanju poslova sigurnosti*. Priručnik, 6.
51. Singer, M., Kovčo Vukadin, I., Cajner Mraović, I. (2002). *Kriminologija: treće, izmijenjeno i dopunjeno izdanje*. Zagreb: Globus i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
52. Stephens, C., Long, N. (1999). *Posttraumatic stress disorder in the New Zealand police – the moderating role of social support following traumatic stress*. Anxiety, Stress, and Coping, 12, 247.-264.
53. Šakić, Z. (1980). *Zaštita ovlaštenih osoba organa unutrašnjih poslova u našem krivičnom zakonodavstvu*. Priručnik, 2.
54. Šuperina, M. (2001). *Kaznenopravni položaj policijskih službenika tijela unutarnjih poslova u hrvatskom materijalnom kaznenom pravu*. Kaznenopravno-kriminalistička biblioteka "Vladimir Bayer", Zagreb: Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu i MUP RH.
55. Šuperina, M., Šimović, V. (1997). *Kazneno-pravno i kriminološko-informatološko motrište na kaznena djela: sprečavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti (čl. 186. KZ RH) i napad na službenu osobu pri obavljanju poslova sigurnosti (čl. 187. KZ RH)*. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 4(2), 625.-689.
56. Šuperina, M., Štrk, D. (2007). *Prilog hrvatskoj kriminalističkoj bibliografiji: Policija i sigurnost Vol. 1(1992) – Vol. 15 (2006)*. Policija i sigurnost, 16(1-2), 121.-169.
57. Telep, C. W., Varriale, J. A., Gibbs, J. C., Na, C., Bartholomew, B. (2008). *Trends in police research: a cross-sectional analysis of the 2005 literature*. Police Practice and Research, 9(5), 445.-469.
58. Tot, B., Baboselac-Marić, M. (2010). *Prilog istraživanju osobne sigurnosti na radu kod policijskih službenika*. Presentacija održana na III. znanstveno stručnom skupu posvećenom pitanjima nasilja: "Psihosocijalni aspekti nasilja u suvremenom društvu – izazov obitelji, školi i zajednici", Osijek, 25.–27. studenog 2010. godine, u organizaciji Studija psihologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku i Društva psihologa Osijek.
59. Tucker-Gail, K. A., Selman, D., Kobolt, J. R., Hill, T. (2010). *Felonious line-of-duty officer deaths (1995-1999): the impact of tenure and age*. International Journal of Police Science & Management, 12(1), 119.-133.
60. Veić, P. (1999). *Nasilje u djelovanju policijskog službenika (policijski službenik – počinitelj i žrtva kaznenih djela koja se ostvaruju uporabom sile)*. Policija i sigurnost, 8(1-2), 1.-25.

Summary

Irma Kovčo Vukadin

Assaults on Police Officers: an Overview

Assaults on police officers are serious problem in contemporary countries since they are perceived as an indirect assault on the state order. It could be noted that, in everyday perception, victimized police officers are members of so called "forgotten victims' group". The purpose of this paper is to give an overview of contemporary knowledge on this subject, based both on international and Croatian data about important features of those assaults and methods for their prevention. Beside phenomenological picture, an overview of conducted researches is given with special emphasis on researches conducted in Croatia. Finally, the importance of adequate treatment of this problem is emphasized and some areas of possible development in Croatia are identified.

Key words: assaults on police officers, incidence, phenomenology, researches, solutions.